

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 10 mars 1908 kl. 8 e. m.

Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärarpersonalen vid småskolor m m., dels och två med föranledande af propositionen väckta motioner.

Genom proposition n:o 25 af den 31 december 1907 har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver eeklesiastikärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen

att *ej mindre* medgifva:

dels vidtagande af sådana ändringar i fråga om aflöningsförhållandena för de i § 2 af kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900 omnämnda lärare, att sådan lärare skall i årlig begynnelselönen åtnjuta minst femhundra kronor samt tre ålderstillägg å femtio kronor hvarterdera, det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjänstgöring efter undergången stadgad pröfning, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde tjänståret gått till ända;

dels att, om hinder eller svårighet möter för skoldistrikt att förse sådan lärare med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand, skoldistriktet skall lämna honom i ersättning för nämnda förmåner minst etthundra kronor för år;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om statsbidrag till aflönande af vissa lärare, följande bestämmelser må blifva gällande:

1. Till aflönande af lärare, som, efter att hafva i stadgad ordning

vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare, blifvit behörigen antagen till lärare vid någon af förenämnda skolor och som i årlig lön åtnjuter, utom föreskrifna förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst femhundra kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning behörigen antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst fyrahundrafemtio kronor, äger skoldistriktet att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag i förra fallet af trehunderttrettiofyra kronor trettiofyra öre och i senare fallet af trehundra kronor, dock under de i § 2 mom. 1 af kungörelsen angående statsbidrag till aflönande af lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, sådant detta mom. lyder i kungörelsen den 10 juni 1904, angifna villkor.

2. Därest vid någon af de i punkt 1 omförmälda skolor anställd lärare, som undergått sådan pröfning, hvarom i samma punkt nämnts, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt fem tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst femhundrafemtio kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet erhålla statsbidrag med trehundra sextio sex kronor sextiosju öre.

3. Har sådan lärare, hvarom i punkt 2 är nämnt, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt tio tjänstår, och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst sexhundra kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med fyrahundra kronor.

4. Om sådan lärare, hvarom i punkt 2 och 3 sägs, oförvitligt tjänstgjort under tillhoppa femton tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst sexhundrafemtio kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med fyrahunderttrettiofyra kronor trettiofyra öre;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare under tjänstledighet på grund af sjukdom, följande bestämmelser må blifva gällande:

Då biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid småskoleseminarium examinerad eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel

för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, af folkskoleinspektör pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode efter minst fyrahundra femtio kronor för åtta månaders undervisningstid eller femtiosex kronor tjugufem öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till trettio dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

Har i fall, som här omförmåles, oexaminerad vikarie förordnats, skall denne åtnjuta arfvode efter minst fyrahundra kronor för åtta månaders undervisningstid eller femtio kronor för läsmånad och i öfrigt enahanda förmåner, som nyss är sagdt;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltaga, inrättadt småskoleseminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom, må blifva gällande enahanda bestämmelser, som ofvan föreslagits i fråga om vikarier för biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom;

dels ock sådan förhöjning af de understödsbelopp, hvilka efter utgången af år 1908 beviljas från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, att beloppet af helt understöd utgör 450 kronor för år;

att det årliga understödsbelopp, hvilket tillkommer lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880, uppnått en lefnadsålder af minst 55 år samt tjänstgjort minst 20 år, och för hvilken summan af lefnads- och tjänstår uppgår till minst 80, utgör 300 kronor;

att, om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör anses på grund af försvagad hälsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjänst, äro, efter uppnådda 25 tjänstår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, berättigade att, då han eller hon om understöd gör ansökning, efter afgång från tjänsten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,	
som fyllt 45 år	205 kronor
» » 46 »	220 »
» » 47 »	240 »
» » 48 »	255 »
» » 49 »	275 »

b) lärare eller lärarinna,		
som fyllt 50 år	300 kronor
» » 51 »	325 »
» » 52 »	350 »
» » 53 »	380 »
» » 54 »	415 »

att det afkortade årliga understöd, hvilket tillkommer lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 samt, efter uppnådd lefnadsålder af minst 55 år och tjänstgöringstid af minst 20 år, af förutnämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sköta sin tjänst, utgör, om summan af lefnads- och tjänstår uppgår till

75 år	205 kronor
76 »	220 »
77 »	240 »
78 »	255 »
79 »	275 »

samt att det årliga understöd, till hvilket den lärare eller lärarinna är berättigad, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänstår, men, sedan han eller hon tjänstgjort minst 15 år, genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, utgör 205 kronor;

än äfven öka

dels det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 1,200,000 kronor, eller från 8,150,000 kronor till 9,350,000 kronor;

dels det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med 21,000 kronor, eller från 125,000 kronor till 146,000 kronor;

dels ock det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och småskollärarynnors bildande med 6,000 kronor, eller från 20,000 kronor till 26,000 kronor.

Såsom af det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet inhämtas, har chefen för ecklesiastikdepartementet vid sakens föredragning i statsrådet lämnat en öfversikt öfver såväl de förändringar, hvilka här ifrågavarande lärarepersonals löneförhållanden undergått under senare åren, som ock nu gällande bestämmelser i ämnet. Departementschefen redogör därefter

för särskilda af centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärareförening och föreningen svenska folkskolans vänners förvaltningsråd hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar om beredande af förbättring i samma lärarepersonals löneförmåner äfvensom för tvenne till ecklesiastikdepartementet inkomna petitioner i ämnet, denna från 1,521 lärarinnor i småskolor och mindre folkskolor samt biträdande lärarinnor vid folkskolor och den andra från 4,318 »lärarinnor i mindre folk- och småskolor samt biträdande lärarinnor i folkskolor». I statsrådsprotokollet omnämnes därjämte dels en till departementschefen inkommen skriftlig resolution från ett i Malmö under november 1907 hållet, af omkring 200 deltagare besökt möte med småskollärarinnor från skilda delar af Skåne, hvilken resolution afser bifall till den af svenska folkskolans vänner gjorda, förut omförmälda framställningen, dels ock en underdånig skrifvelse från småskollärarinnor inom Östergötland och Småland, hvilka till ett antal af 300 förklarar sig instämma i denna resolution. Departementschefens redogörelse för den förberedande behandlingen af ärendet afslutas med en sammanställning af de i ämnet hörda myndigheternas yttranden. Beträffande detaljerna i denna redogörelse tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen. För egen del anför departementschefen följande:

»Af handlingarna i ärendet finner jag otvetydigt framgå, att den aflöning som småskollärarpersonalen enligt 1904 års lönereglering åtnjuter och som redan då torde hafva varit knappt tilltagen, icke längre motsvarar ens lågt ställda fördringar. De inkomna framställningarna om löneförbättring vittna om den hårda kamp mot sjukdom och brist, ja stundom nöd, som småskollärarinnorna på många håll föra i denna de alltjämt stigande lefnadskostnadernas tid. Det kan endast förvåna, att denna för vår barnaundervisning så viktiga kår lyckats under de ekonomiskt brydsamma förhållanden, hvori den lefvat, hålla uppe intresset för sitt kall på det sätt, som den, enligt samfälligt vittnesbörd, gjort. Jag anser mig icke behöfva närmare utveckla denna sak. Hvad i ärendet förekommit ger ju klart och tydligt vid handen, att det allmänna måste gripa in för att åt småskolans lärarpersonal bereda en mer människovärdig tillvaro. En löneförbättring för denna personal är ju också en naturlig följd af den lönereglering för lärarna vid folkskolorna, som 1906 års Riksdag på Kungl. Maj:ts proposition beslöt.

En annan fråga blir den, huru högt man kan sträcka sig med afseende på en sådan löneförbättring. Hänsyn måste därvid tagas jämväl till den ökade ekonomiska börda, som därigenom lägges på såväl staten som de enskilda kommunerna, hvilka senare redan nu på många håll se kostnaden för skolväsendet stiga till belopp, som hota att öfverskrida deras ofta ganska svaga ekonomiska bärkraft.

Departementschefens yttrande.
Behovet af löneförbättring.

Begynnelse-
lönen.

Hvad då först beträffar begynnelselönen, tillåter jag mig erinra, att af petitionärerna centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening och 3,858 småskolläraryor föreslagit en begynnelselön af 450 kronor, 305 småskolläraryor en begynnelselön af 500 kronor samt styrelsen för Svenska folkskolans vänner och 1,673 småskolläraryor en begynnelselön af 550 kronor. Af de hörda myndigheterna hafva 32 förordat en begynnelselön af 450 kronor, 10 af 500 kronor, en af 525 kronor och 39 af 550 kronor.

Det synes mig, som om handlingarna uppenbarligen utvisade, att med ett belopp af 450 kronor såsom begynnelselön ifrågavarande löneroglering icke komme att föra till det därmed åsyftade målet. Existensminimum för en småskolläraryor på landet — och från landsbygdens läraryor måste man utgå — torde ligga snarare öfver än under nyssnämnda belopp, och en löneroglering, fotad på detta, skulle således icke medföra den ekonomiskt någorlunda tryggade ställning, som petitionärerna afsett, och som naturligtvis bör eftersträfvast att genom lönerogleringen ernå. Jag anser mig därför icke kunna föreslå lägre grundlön än 500 kronor, och när jag stannar vid detta belopp är det icke därför, att icke ett ännu något högre belopp skulle komma det verkliga behofvet närmare, utan med föranledande af den utaf mig förut omnämnda hänsynen till det allmännas ekonomi. Å andra sidan vill jag dock betona, att den af mig sålunda ifrågasatta höjningen af begynnelselönen från 350 till 500 kronor ju innebär en högst väsentlig förbättring af ifrågavarande personals ekonomiska ställning. Ökningen uppgår nämligen till 42,8 procent.

Ålders-
tilläggen.

En ytterligare förbättring skulle åstadkommas, om, såsom jag tänkt mig, ålderstilläggen bestämvas till tre att utgå efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Med hänsyn till att begynnelselönen blifvit satt till endast 500 kronor och att småskolläraryoran just i början af sin tjänstgöring torde behöfva använda en del af sin aflöning i och för sin bosättning och till gäldande af studieskulder, finner jag föga lämpligt att, såsom på sina håll föreslagits, låta det första ålderstillägget fortfarande inträda först efter 10 års tjänstgöring. Visserligen kommer småskolepersonalen genom den af mig föreslagna anordningen i en i detta af-seende bättre ställning än folkskolepersonalen, som får beräkna ålderstillägg först efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring såsom ordinarie. Men dels är att märka, att folkskolläraryoran oftast erhåller eller åtminstone kan erhålla ordinarie anställning ganska snart efter aflagd examen vid seminariet, dels ock synas småskolläraryorerna böra i någon mån bekomma någon fördel till utjämnande af deras ogynnsammare ställning vid beräkning af tjänstår. Jag erinrar nämligen därom, att enligt de af mig förut omnämnda författningarna en folkskolläraryor äger att vinna uppflyttning i högre lönegrad, därest han under

de fem erforderliga åren meddelat undervisning under mera än fyra femtedelar af den å nämnda tjänstetid belöpande fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, under det att för småskollärlarinna tjänstret räknas såsom fullt först då hon under löpande kalenderår tjänstgjo råtta månader med reduktion till tjänstår å åtta månader af de sammanlagda tjänstetiderna för de kalenderår, under hvilka hon undervisat kortare tid än åtta månader.

Hvad angår ålderstilläggens storlek, anser jag mig icke kunna föreslå dem till högre belopp än 50 kronor, detta hufvudsakligen med hänsyn till de statsfinansiella krafven. Men en anordning med icke alltför höga ålderstillägg medför afven den fördelen, att skillnaden i aflöning mel'an äldre och yngre lärarinnor icke blir alltför stor, hvarigenom å ena sidan lockelsen för skoldistriktet att hufvudsakligen vända sig till de yngsta lärarinnorna för att erhålla den billigaste arbetskraften blir mindre, och å andra sidan det blir lättare för äldre lärarinnor med större erfarenhet att vinna transport till befattningar, som i afseende å arbete och andra dylika förhållanden äro att anse såsom förmånligare.

Med de af mig föreslagna lönesatserna skulle småskollärlarinnan således komma till en slutlön af 650 kronor, under det att slutlönen nu är 450 kronor. Detta är en ökning af 44,4 procent. Härtill kommer för-månen af bostad och bränsle, hvartill jag strax skall komma.

Gör man en jämförelse mellan hvad en småskollärlarinna skulle under en trettioårig tjänstetid i aflöning uppbära med åtnjutande af de utaf mig föreslagna lönesatserna och hvad hon skulle komma att åtnjuta med en begyn-nelselön af 450 kronor och tre ålderstillägg hvartdera å 75 kronor, såsom de flesta af petitionärerna tänkt sig saken, kommer man till följande resultat:

Aflöning å 500 kr. i 5 år	2,500
» » 550 » i 5 »	2,750
» » 600 » i 5 »	3,000
» » 650 » i 15 »	9,750
	<hr/>
Summa kronor	18,000

Aflöning å 450 kr. i 5 år	2,250
» » 525 » i 5 »	2,625
» » 600 » i 5 »	3,000
» » 675 » i 15 »	10,125
	<hr/>
Summa kronor	18,000

Man kommer således i båda fallen till samma slutbelopp; men i ena fallet äro de tidigare åren bättre tillgodosedda, i det andra fallet de senare åren, hvilket för en lärarinna, som icke bildar egen familj, torde hafva mindre betydelse.

Ersättning för
bostad och
vedbrand.

Jag har redan erinrat om, att småskollärarynnorna enligt nu gällande bestämmelser skola af skoldistriktet förses med tjänlig bostad jämte nödig vedbrand eller ock, där hinder eller svårighet härför möta, erhålla i ersättning för nämnda förmåner minst 50 kronor för år. Dessa naturaförmåner böra fortfarande oförändradt utgå. Men den eventuella ersättningen för dem synes under nuvarande förhållanden vara väl knappt tilltagen och komma att för vederbörande ersättningstagare medföra förlust. Jag anser därför, att denna ersättning bör höjas till 100 kronor för år. Man har då också större sannolikhet för, att skoldistriktet i regel komma att utgöra dessa förmåner in natura, något som ur många synpunkter torde vara att föredraga.

Aflöningen för
lärarynnor
vid mindre
folkskolor och
biträdande
lärarynnor vid
folkskolor.

Den af åtskilliga myndigheter gjorda framställningen om höjd aflöning för de småskollärarynnor, hvilka tjänstgöra vid mindre folkskola eller såsom biträdande vid folkskola, kan jag icke biträda. Det är visserligen sant, att dessa lärarynnor hafva en mera omfattande och ansträngande tjänstgöring än de, hvilka arbeta vid småskolan. Men det är att observera, att mindre folkskolan är en undantagsform, som icke ger det resultat, man i folkbildningsafseende har rätt att fordra. Den mindre folkskolan har i vårt land en alltför stor utsträckning, och det kan icke vara skäl att genom höjd aflöning med åtföljande höjdt statsbidrag premiera denna skolform. Vilja skoldistriktet behålla dessa mindre folkskolor, böra de kunna själfva bekosta ett tilläggsarfvode åt de vid dem anställda lärarynnorna. Dessa skolor komma ändock att ställa sig billigare för skoldistriktet än egentliga folkskolor. Hvad nu är sagdt gäller i tillämpliga delar äfven med afseende å de biträdande lärarynnorna vid folkskolorna.

Oexaminerade
lärarynnor.

Jag öfvergår härefter till frågan om de s. k. oexaminerade småskollärarynnornas aflöningsförmåner. Det torde därvid böra påpekas, att denna fråga i själfva verket icke har någon stor omfattning. Af de nära 10,000 lärarynnor, hvarom här är tal, höra endast omkring 400 till de oexaminerade, och det torde få anses såsom själfallet, att detta antal kommer att årligen minskas, i synnerhet som dessa lärarynnor, enligt 4 § i nådiga stadgan angående pröfning vid under offentlig kontroll stånde seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola den 28 maj 1897, äga rätt att efter två års tjänstgöring undergå i denna författning afsedd pröfning.

Jag kan icke biträda förslaget, att dessa lärarynnor med lägre kompetens men med lätt tillfälle att, där de besitta erforderliga kunskaper och duglighet, skaffa sig full kompetens skulle i aflöningshänseende full-

ständigt eller i det närmaste likställas med i vanlig ordning examinerade lärarinnor. Därigenom skulle dessa oexaminerade obehörigen gynnas till nackdel för dem, hvilka offrat tid och penningar på att skaffa sig den af staten äskade utbildningen. För närvarande åtnjuta de oexaminerade 50 kronor lägre lön än de examinerades begynnelselön och sakna rätt till ålders-tillägg. Jag har icke funnit skäl framlagda, som förmått mig att öfver-gifva nämnda grunder för de oexaminerades aflöning. Särskildt synes mig förslagen om ålderstillägg efter en längre tids tjänstgöring, 20 å 25 år, synnerligen litet tilltalande. Därest afsikten varit att därigenom bereda dessa lärarinnor högre ålderdomsunderstöd, torde detta mål icke kunna på sådant sätt vinnas, så länge icke systemet med ålderdomsunderstöd ut-bytes mot verklig pensionering. Angående denna fråga kommer jag att senare yttra mig.

Jag föreslår således, att framställningarna rörande de oexaminerade endast i så måtto vinna afseende, att såsom villkor för erhållande af stats-bidrag till deras aflönande föreskrifves en aflöning af minst 450 kronor.

Angående statsbidragen till ifrågavarande personals aflönande kan jag Statsbidraget. yttra mig kort. De utgå för närvarande öfver hela linjen med två tredjedelar af den lagbestämda aflöningen. Med de lönesatser, jag nu föreslagit och hvilka jag särskildt sökt afpassa med hänsyn jämväl till vederbörande skoldistrikts ekonomi, finner jag ej anledning att föreslå ändring i berörda proportion mellan aflöningen och statsbidraget.

Jag vill här erinra därom, att Kungl. Maj:t i sin proposition till 1906 års Riksdag angående lönereglering för folkskolans lärare föreslog, att ålders-tilläggen till dem skulle helt och hållet utgå af statsmedel, men att Riks-dagen icke godkände Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Om jag härefter öfvergår till frågan om den ökning i statsutgifter, Erforderlig ökning af statsanslaget. som den af mig tilltänkta löneregleringen skulle komma att medföra, erfor-dras till en början utredning rörande antalet lärarinnor och deras fördel-ning på olika lönegrader. Enligt infordrade uppgifter för år 1907 ställa sig dessa siffror sålunda:

med 1— 5 tjänstår finnas	3,322	lärarinnor
» 6—10 » »	1,918	»
» 11—15 » »	1,453	»
» 16—20 » »	1,015	»
öfver 20 » »	1,851	»
hvertill komma oexaminerade	400	»

Summa 9,959 lärarinnor.

Då ökningen af lönen blir för lärarinnor med 1—5 tjänstår 150 kronor, för öfriga examinerade 200 kronor och för de oexaminerade 150 kronor, komma statsbidragen i sin ordning att ökas för lärarinnor med 1—5 tjänstår med 100 kronor, för öfriga examinerade med 133 kronor 33 öre och för de oexaminerade med 100 kronor.

De ökade statsutgifterna komma således att stiga till följande belopp:

för 3,322 lärarinnor	à 100: —	332,200: —
» 6,237 »	à 133: 33	831,579: 21
» 400 oexaminerade	à 100: —	40,000: —
			<hr/>
			Summa 1,203,779: 21

eller i rundt tal 1,200,000 kronor, med hvilket belopp det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor fördensskull bör höjas.

För kommunerna kommer löneregleringen att orsaka en ökning i utgifterna för skolväsendet med sammanlagdt omkring 600,000 kronor, hvilket icke torde blifva alltför betungande.

Aflöningen till sjukvikarier.

I sammanhag med förevarande löneregleringsfråga torde äfven bestämmelserna rörande aflönande af s. k. sjukvikarier och af vissa lärare vid de s. k. landstingsseminarierna böra undergå revision.

Nådiga kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom den 1 juni 1900 innehåller först i § 1 mom. 1 bestämmelse, att, därest vid folkskolan anställd ordinarie eller extra ordinarie lärare, till hvilkens aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vikarie för honom är förordnad på sätt närmare anges, vikarien skall åtnjuta visst arvode samt förses med tjänlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett rum, med vedbrand eller ock erhålla ersättning därför, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, där sådan ifrågakommer.

Vidare heter det i § 1 mom. 2 och § 2 mom. 1 af samma kungörelse:

§ 1. mom 2. Då biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid småskollärarseminarium examinerad eller, enligt § 6 i nådiga kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, af folkskoleinspektör pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga

undervisningstiden, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnade varar, åtnjuta arfvode efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 37 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

Har i fall, som i detta mom. omförmäles, oexaminerad vikarie förordnats, skall denne åtnjuta arfvode efter minst 250 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 31 kronor 25 öre för läsmånad och i öfrigt enahanda förmåner, som nyss är sagdt.

§ 2 mom. 1. Om enligt läkarbetyg sjukdom, på grund hvaraf tjänstledigheten åtnjutes, är sådan, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjänstgöring, samt den tjänstledige läraren icke uppnått 60 års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension eller helt ålderdomsunderstöd, skall vikariens aflöning utgöras sålunda, att den tjänstledige läraren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjärdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af statsmedel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jämväl åligger att förse vikarien med bostad jämte vedbrand eller ock lämna ersättning därför, enligt hvad ofvan omförmäls, äfvensom att, där så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad.

Ifrågavarande vikarier åtnjuta således nu en aflöning, för år räknadt, som, därest vikarien är examinerad, med 50 kronor understiger examinerad ordinarie lärarinnas begynnelselö, och, därest vikarien är oexaminerad, med 100 kronor understiger samma begynnelselö. Jag finner ingen anledning att föreslå någon ändring i förhållandet mellan aflöningarna, utan anser vikarien fortfarande böra hafva respektive 50 och 100 kronor under examinerad ordinarie lärarinnas begynnelselö. Examinerad vikarie skulle således få 450 kronor, oexaminerad vikarie 400 kronor, allt för år räknadt.

Bestämmelsen rörande den andel af vikariens aflöning, som den tjänstlediga lärarinnan af sin lön skall till denne afstå, synes böra kvarstå oförändrad och således afse en fjärdedel af den nu föreslagna minimiaflöningen. Likaledes föreslår jag, att bestämmelserna rörande skoldistriktets skyldighet att förse vikarien med bostad jämte vedbrand eller lämna ersättning därför äfvensom godtgöra vikarien resekostnad få kvarstå oförändrade. Det synes mig icke här, där det i regel får anses vara fråga om vikariat af kortare varaktighet, vara samma skäl att höja ersättningen för bostad jämte vedbrand som med afseende å den ordinarie lärarpersonalen.

Hvad statsbidraget angår, synes detta fortfarande böra sättas till två tredjedelar af vikariens nyss berörda miniaflöning; och då denna höjes, uppstår således en ökning i statens utgift för ändamålet. Enligt kapitalkontot till rikshufvudboken för år 1906 utanordnades för samma år statsbidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med sammanlagdt 131,477 kronor 77 öre. Däraf utgingo 28,678 kronor 3 öre till vikarier för småskolepersonalen. Enligt de af mig nu angifna grunderna skulle statsbidraget höjas för examinerad vikarie från 200 kronor till 300 kronor och för oexaminerad vikarie från 166 kronor 67 öre till 266 kronor 67 öre. Då de oexaminerade vikarierna icke härvidlag torde spela någon stor roll, synes anslaget böra höjas med 50 procent af det år 1906 för ifrågavarande ändamål utanordnade beloppet, eller med 14,339 kronor. Men härtill kommer, att ifrågavarande anslag, hvilket i 1908 års stat är uppfördt med 125,000 kronor, såsom nyss antydts, redan år 1906 öfverskridits med ett belopp af 6,477 kronor 77 öre. Det torde vid sådant förhållande vara lämpligt att i detta sammanhang höja anslaget jämväl med sistnämnda belopp. Anslaget skulle således behöfva ökas med sammanlagdt 20,816 kronor 77 öre, eller i rundt tal 21,000 kronor.

De vid lands-
tingseminari-
erna anställda
småskolläro-
innornas af-
löning.

Enligt nådiga kungörelsen angående bidrag af allmänna medel till aflönande af lärare och lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, inrättadt seminarium för bidande af lärare och lärarinnor vid småskola m. m. den 27 maj 1898 äger landsting eller dylik stad att till aflönande af dessa lärare och lärarinnor uppbära bidrag af allmänna medel enligt samma grunder, som gälla med afseende på de lönetillskott, hvilka af statsmedel utgå till skoldistrikt för aflönande af lärare och lärarinnor vid distriktets folk- och småskola.

Nådiga kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, inrättadt småskolläroseminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom den 31 maj 1901 stadgar i § 1, sådan denna lyder enligt nådiga kungörelsen den 28 juni 1907:

Därest lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, inrättadt småskoleseminarium, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vikarie för honom är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode, därest han aflagt folkskollärosexamen, efter minst 800 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 100 kronor för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och, om han aflagt småskollärosexamen eller blifvit af folkskoleinspektör pröfvad enligt § 6 i nådiga kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel

för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 37 kronor 50 öre för läsmånad samt, om han är oexaminerad, efter minst 250 kronor för ofvannämnda undervisningstid eller 31 kronor 25 öre för läsmånad, hvarjämte vikarien skall erhålla ersättning för bostad med vedbrand, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom undfå godtgörelse för resekostnad, där sådan ifrågakommer.

§ 2 mom. 1 af samma kungörelse innehåller i fråga om vikariearfvodets utgörande bestämmelser fullkomligt motsvarande de af mig förut omförmälda i § 2 mom. 1 af kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom.

Till bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och småskollärinnors bildande är i riksstaten uppfördt ett förslagsanslag å 20,000 kronor. För ändamålet utgick år 1906 ett belopp af 23,260 kronor 73 öre.

Ifrågavarande lärare och lärarinnor böra, i den mån de aflagt småskolläraryxamen eller präfvats af folkskoleinspektör enligt nådiga kungörelsen den 5 juni 1885 i detta sammanhang få sina aflöningar höjda i likhet med småskolepersonalen, eller till 500 kronor med tre ålderstillägg å 50 kronor efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Denna höjning motsvaras af en ökning af statsbidraget för lärare eller lärarinna med 1—5 tjänstår 100 kronor och för öfriga examinerade 133 kronor 33 öre.

Vid ifrågavarande seminarier äro för närvarande anställda 23 lärare med småskolekompetens, däraf 1 med 5 tjänstår, 9 med 6—10 tjänstår, 6 med 11—15 tjänstår och 7 med flera än 15 tjänstår. Ökningen af det erforderliga statsbidraget skulle således komma att uppgå till följande belopp:

för 1 lärare å kronor 100: —	kronor 100: —
» 22 » å » 133: 33	» 2,933: 26
		<hr/>
		Summa kronor 3,033: 26.

Anslaget skulle således behöfva höjas med 3,033 kronor 26 öre, hvar till lämpligen torde böra läggas förut anmärkta brist 3,260 kronor 73 öre. Ökningen skulle därigenom uppgå till i rundt tal 6,000 kronor.

Äfven ifrågavarande lärares sjukvikarier böra naturligtvis erhålla höjd aflöning i likhet med småskolepersonalens sjukvikarier, hvilket medför motsvarande höjning af statsbidraget till vikariernas aflöning. Med hänsyn till det ringa antalet af dessa lärare och då det för ändamålet i riksstaten uppförda anslag, 2,000 kronor, visar betydligt öfverskott, är någon höjning af detta anslag icke erforderlig.

Pensions-
frågan.

Jag öfvergår härefter till frågan om småskolepersonalens pensionsförhållanden.

Gällande
bestämmelser.

I nu gällande reglemente för småskollärares med flera ålderdomsunderstödsanstalt med den lydelse 6, 7, 8 och 9 §§ erhållit genom nådiga kungörelsen den 16 juni 1906 stadgas bland annat följande, med iakttagande af att hvad som är sagdt om lärare gäller äfven lärarinna.

Anstalten afser beredande af ålderdomsunderstöd åt de lärare vid småskolor och mindre folkskolor samt de i ke ordinarie lärare vid folkskolor, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes (§ 1). De för anstaltens ändamål erforderliga kostnader bestridas genom afgifter af dels vederbörande skoldistrikt dels vederbörande lärare samt genom fyllnadsbidrag af staten (§ 2). Skoldistrikt är skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlægga en årlig afgift af 10 kronor för hvarje lärare, för hvilken skoldistriktet för samma år utbekommer lönetillskott af allmänna medel, med undantag allenast för vikarie vid ordinarie folkskollärarytjänst, med skyldighet för vederbörande lärare att å sin lön vidkännas ett årligt afdrag af fyra kronor (§ 3). Rätt till understöd från anstalten tillkommer, under de villkor i öfrigt, som reglementet bestämmer, hvar och en af de i § 1 afsedda lärare, som antingen, då understödet sökes, är eller inom ett år före inlämnandet till vederbörande skolråd af sin ansökning om understöd varit i tjänst anställd (§ 5). Understödet är antingen helt eller afkortadt. Helt understöd utgår med ett belopp af 250 kronor för år (§ 6). Rätt till helt understöd tillkommer efter afgang från tjänsten hvarje understödsberättigad lärare, som uppnått 55 års ålder och räknar 30 tjänstår. Lärare, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, är, om han tjänstgiort minst 20 år och summan af lefnads- och tjänstår uppgår till minst 80, berättigad att efter afgang från tjänsten erhålla understöd till belopp af 165 kronor (§ 7). Anses af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör lärare eller lärarinna på grund af försvagad hälsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjänst, är, efter uppnådda 25 tjänstår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, berättigade att efter afgang från tjänsten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,

som fyllt 45 år	115 kronor
» » 46 »	125 »
» » 47 »	135 »
» » 48 »	145 »
» » 49 »	155 »

b) lärare eller lärarinna, som fyllt 50 år	165 kronor
» » 51 »	180 »
» » 52 »	195 »
» » 53 »	215 »
» » 54 »	230 »

Lärare, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, är, om han tjänstgjort minst 20 år och af förutnämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sköta sin tjänst, likaledes berättigad att efter afgang från tjänsten erhålla afkortadt årligt understöd sålunda:

om summan af lefnads- och tjänstår uppgår till	till belopp af
75 år	115 kronor
76 »	125 »
77 »	135 »
78 »	145 »
79 »	155 »

(§ 8). Lärare, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänstår men genom obotlig sjukdom blifvit urståndssatt att vidare sköta sin tjänst, äger att, därest han tjänstgjort minst 15 år, från anstalten bekomma ett årligt understöd af 115 kronor (§ 9).

Förutnämnda understödsbelopp fastställdes af 1906 års Riksdag på grund af nådig proposition (n:o 92), med anledning af en vid 1905 års Riksdag väckt motion med därpå föranledd riksdagsskrifvelse. Proposition
till 1906 års
Riksdag.

Innan Kungl. Maj:t aflät berörda proposition, hade Kungl. Maj:t infordrat utlåtande i ämnet från direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning. I detta utlåtande åberopades beräkningar, verkställda på direktionens föranstaltande af sakkunnig person, aktuarien Ivar Hultman samt anfördes och erinrades i öfrigt, bland annat:

Riksdagen hade särskildt hemställt, att det skulle undersökas, om icke vid en ytterligare höjning af understödsbeloppen det borde krävas, att de från och genom skoldistriktet inflytande bidragen till understödskostnadernas bestridande också höjdes.

Enligt § 3 i det för understödsanstalten fastställda reglementet vore skoldistriktet ställt såsom den i förhållande till staten betalningsskyldige, med rätt för distriktet att i sin ordning uttaga lärarens andel genom inne-

hållande å lönen af ett mot denna andel svarande belopp. Det torde dock ofta förekomma, att lärarens andel i bidraget icke från skoldistriktets sida utkräfdes, utan att skoldistriktet bestrede bidraget i dess helhet. Detta uppenbarligen i den afsikten att bespara småskolläraren en utgift, som för hans ringa villkor kunde vara ganska kännbar, men som åter ansåges för skoldistriktet föga betungande. Principen om en löntagares skyldighet att själf lämna bidrag till den ålderdomsförsörjning, som han genom statens försorg finge tillgodonjuta, hvilken princip mer och mer gjordes gällande, hade således alltifrån småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts inrättande tillämpats å den lärarpersonal, för hvilken denna anstalt vore afsedd. Det borde bemärkas, att detta moment om lärarens skyldighet att lämna dylikt bidrag icke på sin tid upptagits vare sig uti det kommitté-utlåtande, som af därtill utsedda personer afgifvits, innan anstalten upprättades, eller uti den nådiga propositionen angående anstalten, som af Kungl. Maj:t år 1892 afläts till Riksdagen, utan att detsamma tillfogats vid frågans behandling i Riksdagen. I kommitténs förslag likasom äfven i den nådiga propositionen hade ifrågasatts endast bidrag från skoldistriktet, och detta med det belopp af 6 kronor, som allt hittills varit gällande.

Uppenbart vore, att den sålunda vidtagna, i och för sig ganska betydande ökningen i bidragets belopp mycket förstärkt understödsanstaltens ekonomiska ställning och varit en väsentligen medverkande orsak till att denna visat mer gynnsamma resultat än från början beräknats. I följd häraf hade någon skyldighet för staten att lämna bidrag till understödens bestridande ännu ej inträdt och komme antagligen först om åtskilliga år härefter att inträda. I afseende å sistberörda förhållande torde icke med skäl göras gällande, att ökning uti de från och genom skoldistriktet ingående bidragen vore behöflig för att bringa anstaltens ekonomi uti ett af omständigheterna påkalladt förbättradt läge, och således stödde sig väl en fordran om en dylik åtgärds vidtagande mer på principiella skäl. Vid ökade utgifter ville man i hvarje händelse trygga ställningen genom ökade inkomster och särskildt lärarna vidkommande ansåges det tilläfvarens vara af vikt att i samband med bättrade lönevillkor och ålderdomsunderstöd uppehålla fordringen på erläggande af förhöjdt bidrag till ålderdomsförsörjningen. Härvid borde dock erinras, att, när de från anstalten utgående understöden, jämlikt nådiga kungörelsen den 15 juni 1900, höjdes, hvilket medförde en ökning af $33\frac{1}{3}$ procent i understödens därförut gällande belopp, någon höjning af de nu omhandlade bidragen från skoldistrikt och lärare icke stadgats eller ens satts i fråga.

Uti motionen hade såväl vid § 7 som vid § 8 bibehållits öfvergångsstadganden, afseende dem, som före den 1 januari 1880 varit i tjänst an-

ställda, och till hvilka vid anstaltens inrättande särskild hänsyn ansetts böra tagas både i följd af deras antagligen högre ålder och flera andra skäl. Då, vid eventuellt bifall till motionen, ändringar i enlighet därmed icke torde kunna komma till stånd förr än mer än 25 år förflutit från den tidpunkt, som uti öfvergångsstadgandena sålunda angifvits, kunde det väl synas, som om öfvergångsstadgandet under § 8 numera kunde utslutas, då därunder bestämbara fall ej vidare skulle förekomma. Erfarenheten visade dock, att jämväl på allra sista tiden detta öfvergångsstadgande behöft tillämpas, beroende på att lärare, som varit i tjänst anställda före den 1 januari 1880 sedermera under längre tider afbrutit sin verksamhet och så åter upptagit densamma. Då åtminstone formellt sedt stadgandet vore å sådana fall tillämpligt, torde med dess borttagande ännu böra anstå.

Vid de af aktuarien Hultman gjorda beräkningarna hade man, såsom i redogörelsen framhållits, genom erfarenhetsrön, som omfattade ett flertal år, kunnat justera den beräkning öfver understödstagarnas framtida antal, som före anstaltens tillkomst af kommitterade utförts — en justering, som kunnat göras så omfattande, att detta antal reducerats till 60 procent af det tidigare antagna — hvarjämte till utgångspunkt för beräkningen af anstaltens tillgodohafvande hos statskontoret kunnat tagas den vid 1904 års utgång där innestående behållningen.

Af hvad tabellerna utvisade borde såsom särskildt beaktansvärdt framhållas.

Antalet understödstagare, som under anstaltens första verksamhetsår uppgått till endast 42 emot af kommittén beräknade 180, skulle enligt de nu gjorda beräkningarna för år 1905 uppgå till 594 samt år 1925 hafva hunnit upp till 1,527.

Skulle understöden från och med år 1907 för blifvande understödstagare höjas i nu ifrågasatt omfattning, eller med 25 procent af de nuvarande beloppen, därvid helt understöd komme att utgå med 250 kronor och medelbeloppet af samtliga understöd beräknats till 175 kronor, utan att någon höjning förekomme i det genom skoldistriktet inflytande bidraget till understödskostnaden, skulle statsbidrag för denna kostnad blifva erforderligt *första gången år 1914* eller under det *tjuguandra året* sedan anstalten trädde i verksamhet, och då med belopp af 46,050 kronor, hvilket belopp under därpå följande året eller 1915 skulle hafva ökats till 113,700 kronor, hvarefter samma bidrag likaledes med successivt ökade belopp, men med efter hand minskad stegring skulle år 1925 hafva hunnit upp till 157,425 kronor.

Om under enahanda förutsättningar ökning af understöden ägde rum,

men det bidrag till understödskostnaden, som genom skoldistriktet inflöte, tillika höjdes och äfven denna höjning beständes till 25 procent af nuvarande beloppet, så att bidraget i dess helhet komme att utgöra 12 kronor 50 öre, skulle bidrag till samma kostnad från statens sida blifva behöfligt *första gången år 1916* eller under anstaltens *tjugufjärde* verksamhetsår och då med ett belopp af 15,350 kronor, hvilket belopp det påföljande året 1917 skulle hafva ökat till 97,775 kronor, hvarefter samma bidrag komme att med ökade belopp men med efter hand minskad stegring hafva år 1925 vuxit upp till 127,675 kronor.

Såsom syntes, vore skillnaden i afseende å tidpunkten, då statens bidrag till understödskostnaden skulle erfordras, om höjning af understöden vidtoges med eller utan höjning af de genom skoldistriktet inflytande bidragen, allenast två år. Skillnaden i den utgift för staten, som under de nyss nämnda olika förutsättningarna komme att påfordras, vore mer i ögonen fallande; den skulle vid det sista år, till hvilket dessa beräkningar framförts, komma att utgöra i rundt tal 30,000 kronor.

Såvidt direktionen kunde finna, borde inga betänkligheter hysas för den ökade kostnad, som i hvarje händelse först åtskilliga år därefter skulle åsamkas statsverket genom de nu ifrågasatta förhöjningarna i de från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt utgående ålderdomsunderstöden. Denna ökning kunde icke sägas afsevärd i förhållande till den billiga och angelägna sak, som därmed skulle främjas.

Småskollärarnas ålderdomsförsörjning hade, sedan den ordnats, icke dittills förorsakat statsverket några kostnader, ehuru vid dess inrättande det förutsatts, att detta redan skulle blifvit fallet. Om då framdeles statens bidrag komme att påfordras något förr och till något högre belopp, än hvad som skulle blifva fallet, om de nuvarande understödsbeloppen bibehölles, så kunde ju detta likasom afräknas på hvad som därförinnan åt statsverket besparats, och som komme att besparas, mest i följd af de bidrag till understödsanstaltens uppehållande, som småskollärarna m. fl. själfva lämnat.

Sedan statskontoret afgifvit utlåtande i detta ärende, framhöll dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i det anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljde propositionen till Riksdagen, såsom sin åsikt, att med hänsyn särskildt till den gynnsamma ekonomiska ställning, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt visade, i sammanhang med den ifrågasatta ökningen i understödsbeloppen icke borde vidtagas någon höjning i de dåvarande afgifterna till anstalten. Ett ytterligare skäl att icke företaga någon afgiftsförhöjning tillkomme, enligt departementschefens åsikt, om anstaltens inkomster under de närmaste åren ökades därigenom,

att, såsom statskontoret föreslagit och departementschefen funne lämpligt, det i statskontorets kassa för anstaltens räkning inneliggande öfverskottet å afgifterna, hvilket vid 1906 års början uppgått till 533,086 kronor 14 öre, liksom de afgifter, som därefter inflöte till statskontoret för anstaltens räkning,inge, till den del de icke behöfde anlitas för anstaltens utgifter, göras räntebärande. I fråga om förvaltningen af dessa medel borde detta bestyr tillkomma statskontoret.

Uti sin skrifvelse i ämnet framhöll Riksdagen särskildt, att en höjning af afgifterna borde under den närmaste tiden kunna ersättas genom åtgärden att för anstaltens räkning göra dess öfverskottsmedel räntebärande, hvadan Riksdagen icke föreslog någon förhöjning i pensionsavgifterna.

Såsom framgår af den förut lämnade redogörelsen för de inkomna ^{Departements-} framställningarna i ämnet och myndigheternas däröfver afgifna yttranden, har på åtskilliga håll uttalats sympati för åtgärden att, såsom man uttryckt sig, ombilda understödsanstalten till en verklig pensionsinrättning. För min del har jag icke kunnat finna något giltigt skäl för en förändring af grunderna för understödsanstalten, hvilken hittills fungerat väl, och hvilken med den åt densamma gifna organisationen torde kunna äfven för framtiden på ett tillfredsställande sätt ombesörja den öfveråriga småskolepersonalens pensioneringsförhållanden. I motsats till en pensionsinrättning sådan som folkskollärarnas pensionsinrättning, hvilken har till uppgift att insamla fonder, från hvars afkastning pensionerna skola utgå, bestridas understöden från ålderdomsunderstödsanstalten genom de inflytande årsavgifterna, hvilka icke fonderas, och, i den mån dessa årsavgifter icke räcka till, genom statens tillskott. Att i förevarande fall en fond kommit att inom anstalten uppstå, är en särskild sak och af tillfällig, snart öfvergående natur. Att förändra denna anstalt till en sådan pensionsinrättning som folkskollärarnas skulle medföra dryga kostnader och förutsätta ett omfattande förberedande arbete utan någon påvisad fördel för vederbörande personal.

Men om understödsanstalten bibehålles, är det tydligt, att med en så väsentlig höjning af understöden, som här blifvit ifrågasatt, de nuvarande bidragen från skoldistriktet icke alls komma att förslå, utan den nu samlade fonden kommer inom kort att förtäras och därefter statens bidragskyldighet att i för hvarje år ökad mån tagas i anspråk, intill dess anstalten kommer i jämviktsläge. Däröfver är ju i och för sig intet att säga, då anstalten är grundad på principen om statens direkta deltagande i pensioneringskostnaderna, och endast på grund af omständigheter, som tillkommit efter anstaltens upprättande, staten hittills undslupit att lämna

Departements-
chefens
yttrande.

då beräknade bidrag. Staten bör därför vara beredd att nu träda fram. Men å andra sidan synes med hänsyn till den numera, särskildt från Riksdagens sida, framhållna principen, att vederbörande bära själfva i ökad grad bidraga till sin pensionering, det kunna uppställas den fordran, att skoldistriktens bidrag höjas med rätt för distrikten att i sin ordning göra något större afdrag å vederbörande lärarinnors löner.

Med hänsyn till dessa förhållanden anbefalldes genom nådigt bref den 28 juni 1907 direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning att inkomma med utredning och förslag på hvad sätt och under hvilka villkor lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor kunde erhålla helt understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt till ett belopp af 400 kronor för år samt afkortadt understöd i samma förhållande till helt understöd, som hittills varit bestämdt, med skyldighet för vederbörande skoldistrikt att för hvar och en af förenämnda lärare och lärarinnor erlægga en årlig afgift af 15 kronor och med rätt för distriktet att å lärares och lärarinnors lön göra ett årligt afdrag af 6 kronor.

Med underdånig skrifvelse den 31 augusti 1907 öfverlämnade direktionen och åberopade såsom eget förslag af förutbemälda aktuarien Hultman verkställda utredningar och förslag i förutberörda ämne, hvarvid direktionen tillika anmärkte, att någon ändring i gällande bestämmelser i fråga om sättet och villkoren för understöds utgående icke borde följa af den föreslagna förhöjningen, om densamma komme till stånd. Direktionen afgaf äfven förslag till ändrad lydelse af §§ 3, 6, 7, 8 och 9 i det för anstalten gällande reglementet.

På gifven anledning erhöll Hultman sedermera från ecklesiastikdepartementet uppdrag att verkställa ny utredning i nyssberörda ämne, men stödd på förutsättning att helt understöd komme att utgå med 450 kronor och årsafgiften till anstalten från skoldistriktet med 18 kronor; och har Hultman inkommit med

1:o) följande tablå öfver understödsanstaltens beräknade ställning under åren 1907—1925, hvarvid är att iakttaga, att den negativa behållning, som förekommer från och med 1915, representerar de belopp, som anstalten skulle behöfva åtnjuta såsom understöd af statsverket:

Antagande: Från och med den 1 januari 1909 är *helt understöd = 450 kronor* och *årsavgiften = 18 kronor*.

År	Beräknadt antal understödstagare per år	Understödet beräknade medelbelopp	Summa utbetaldt understöd per år	Förvaltningskostnad	Summa beräknade utgifter per år	Beräknadt antal inbetalda årsavgifter	Inkomst af årsavgifter	Inkomst af räntor	Summa beräknade inkomster per år	Tillgångar	Beräknad behållning vid årets slut	År
1907	700	175	122,500	8,200	130,700	10,857	108,570	19,840	128,410	695,270	564,570	1907
1908	766	175	134,050	8,700	142,750	11,063	110,630	19,760	130,390	694,960	552,210	1908
1909	829	315	261,135	9,200	270,335	11,262	202,716	19,327	222,043	774,253	503,918	1909
1910	888	315	279,720	9,200	288,920	11,453	206,154	17,637	223,791	727,709	438,789	1910
1911	944	315	297,360	9,200	306,560	11,636	209,448	15,358	224,806	663,595	357,035	1911
1912	996	315	313,740	9,200	322,940	11,811	212,598	12,496	225,094	582,129	259,189	1912
1913	1,044	315	328,860	9,200	338,060	11,976	215,568	9,072	224,640	483,829	145,769	1913
1914	1,091	315	343,665	9,200	352,865	12,132	218,376	5,102	223,478	369,247	16,382	1914
1915	1,134	315	357,210	9,200	366,410	12,277	220,986	573	221,559	237,941	— 128,469	1915
1916	1,174	315	369,810	9,200	379,010	12,412	223,416	0	223,416	223,416	— 155,594	1916
1917	1,212	315	381,780	9,200	390,980	12,536	225,648	0	225,648	225,648	— 165,332	1917
1918	1,247	315	392,805	9,200	402,005	12,649	227,682	0	227,682	227,682	— 174,323	1918
1919	1,280	315	403,200	9,200	412,400	12,750	229,500	0	229,500	229,500	— 182,900	1919
1920	1,310	315	412,650	9,200	421,850	12,839	231,102	0	231,102	231,102	— 190,748	1920
1921	1,337	315	421,155	9,200	430,355	12,916	232,488	0	232,488	232,488	— 197,867	1921
1922	1,363	315	429,345	9,200	438,545	12,980	233,640	0	233,640	233,640	— 204,905	1922
1923	1,386	315	436,590	9,200	445,790	13,032	234,576	0	234,576	234,576	— 211,214	1923
1924	1,407	315	443,205	9,200	452,405	13,071	235,278	0	235,278	235,278	— 217,127	1924
1925	1,425	315	448,875	9,200	458,075	13,097	235,746	0	235,746	235,746	— 222,329	1925

Anm. Behållningen vid 1906 års slut utgjorde kronor 566,860.

2:o) följande tablå öfver de enligt §§ 7, 8 och 9 i det för anstalten gällande reglemente utgående afkortade understödsbelopp:

§ 7.

Kronor 300: — i stället för kronor 165: —

§ 8.

				Procent af helt understöd	Utjämnadt belopp	Nu gällande belopp			
a) lärarinna,									
som fyllt	45 år	45 procent	kronor	202: 50	kronor	205: —	kronor	115: —	
»	46 »	49 »	»	»	220: 50	»	220: —	»	125: —
»	47 »	53 »	»	»	238: 50	»	240: —	»	135: —
»	48 »	57 »	»	»	256: 50	»	255: —	»	145: —
»	49 »	61 »	»	»	274: 50	»	275: —	»	155: —
b) lärare eller lärarinna,									
som fyllt	50 år	66 procent	kronor	297: —	kronor	300: —	kronor	165: —	
»	51 »	72 »	»	»	324: —	»	325: —	»	180: —
»	52 »	78 »	»	»	351: —	»	350: —	»	195: —
»	53 »	85 »	»	»	382: 50	»	380: —	»	215: —
»	54 »	92 »	»	»	414: —	»	415: —	»	230: —

Öfvergångsstadgande:				Understödet	Nu gällande		
om summan af lefnads och tjänstår				belopp	belopp		
uppgår till	75 år			kronor	205: —	kronor	115: —
»	76 »			»	220: —	»	125: —
»	77 »			»	240: —	»	135: —
»	78 »			»	255: —	»	145: —
»	79 »			»	275: —	»	155: —

§ 9.

Kronor 205: — i stället för kronor 115: —

Jag vill här anmärka, att Hultman vid de af honom nu gjorda beräkningar såväl i fråga om antalet understödstagare som beträffande inflytande årsafgifter med hänsyn till den under åren 1903—1906 vunna ytterligare erfarenhet i någon mån modifierat de antaganden, hvarpå hans i och för propositionen till 1906 års Riksdag verkställda beräkningar grundats.

De gjorda underdåniga framställningarna gå i pensionsfrågan ut på, att blifvande pension eller understöd skulle uppgå till 75 procent af slut-

lönen. Med utgångspunkt från den af mig föreslagna slutlönen 650 kronor skulle vid dylikt förhållande helt understöd komma att utgöra 487 kronor 50 öre. Beräknar man helt understöd till två tredjedelar af slutlönen, kommer man till ett belopp af 433 kronor 33 öre.

Otvifvelaktigt medför den föreslagna löneförbättringen äfven nödvändigheten af en höjning utaf understödsbeloppen, och denna höjning torde böra blifva rätt betydlig.

Hittills har i allmänhet beloppet af helt understöd utgjort ungefär hälften af slutlönen. Med bibehållande af denna princip skulle understödet höjas till allenast 325 kronor. Detta finner jag med nuvarande lefnadsomkostnader alldeles otillräckligt; och jag anser inga skäl förefinnas att fortfarande beträffande understödets belopp tillämpa principer, som så väsentligt skilja sig från hvad som gäller beträffande folkskollärarna och andra tjänst innehafvare.

Jag har tänkt mig, att helt understöd skulle kunna sättas till 450 kronor, hvilket belopp innebär en ökning i jämförelse med nuvarande förhållanden af 80 procent. De afkortade understöden skulle då utgå med de af Hultman uträknade, nyss angifna beloppen. Skoldistriktens bidrag skulle proportionsvis höjas från 10 till 18 kronor för hvarje tjänst, med rätt för distriktet att däraf uttaga 7 kronor från hvarje tjänst innehafvare.

Någon skillnad i afseende å understödsbeloppen torde ej kunna eller böra göras mellan examinerade och oexaminerade lärarinnor. Dessa båda kategorier intaga samma ställning i förhållande till skoldistriktet, och det kan vid sådant förhållande svårligen göras någon skillnad dem emellan i afseende å afgifterna till anstalten. Vidare torde de föreslagna understödsbeloppen få anses utgöra ett minimum af hvad vederbörande under de gifna omständigheterna för sin existens behöfva i bidrag från anstalten, och detta gäller naturligtvis i lika hög grad om de oexaminerade som om de examinerade. Det kan visserligen anmärkas, att den oegentligheten inträffar, att en oexaminerad i helt understöd får lika stort belopp, som den kontanta lönen uppgått till, men denna omständighet torde icke vara af beskaffenhet att föranleda till andra bestämmelser för de oexaminerade. Därvid är ock att märka, att de oexaminerade i allt fall — liksom alla understödstagare — vid afgang från tjänsten mista den därmed förenade förmånen af bostad och bränsle eller ersättning därför.

Enligt hvad de af aktuarien Hultman nu gjorda beräkningar utvisa, kommer ett ordnande af småskollärarypersonalens pensionsförhållanden i enlighet med de af mig nu förordade grunder att påkalla ett ganska väsentligt bidrag från statens sida. Detta skulle visserligen icke be-

höfva börja att utgå förrän år 1915 men sedermera oafbrutet stiga och år 1925, då anstalten torde kunna antagas hafva kommit i jämviktsläge, belöpa sig till 222,329 kronor. Vid sistnämnda tid skulle emellertid inkomsten af årsafgifter bestiga sig till 235,746 kronor. Staten skulle således icke bestrida fullt hälften af kostnaderna för pensioneringen, under det att beträffande såväl folkskollärarnas pensionsinrättning som döfstumlärarnas pensionsanstalt två tredjedelar af kostnaderna ansetts skola bestridas af statsmedel och en tredjedel af årsafgifter.

I detta sammanhang vill jag yttra några ord i anledning af ett par önskemål, som framställts i några af myndigheternas yttranden i ärendet. Några hafva ansett, att helt understöd borde utgå efter 30 tjänstår, oberoende af lefnadsåldern. Detta torde dock, såsom stridande mot gängse principer för pensionering, icke kunna ifrågakomna. Större afseende för tjänar yrkandet, att lefnadsåldern för erhållande af helt understöd måtte nedsättas till 50 år. Detta skulle emellertid innebära en väsentlig ändring i de grunder, hvarpå ifrågavarande anstalt är byggd, och säkerligen påkalla en ganska betydlig ytterligare ökning icke endast i statens bidrag utan äfven i årsafgifterna, och då härtill kommer, att de till stöd för detta yrkande åberopade skäl i väsentlig grad förlora i betydelse, därest den af mig nu föreslagna löneregleringen och höjningen särskildt af de afkortade understöden komma till stånd, kan jag ej heller biträda detta yrkande.

Det har, såsom jag förut antydt, af de i ärendet hörda myndigheterna på sina håll framhållits önskvärdheten af, att i detta sammanhang åtskilliga af de gällande, delvis föräldrade och föga ändamålsenliga stadgandena rörande småskolepersonalens utbildning m. m. bearbetades. Ehuru de sålunda uttalade önskemålen delvis äro synnerligen behjärtansvärda, torde de dock icke lämpligen böra nu komma under ompröfning. En sammankoppling af dessa frågor, i och för sig föga lämplig, skulle dessutom i hög grad försena framförandet af den för småskolepersonalen så viktiga lönereglerningsfrågan.»

*Enskilda
motioner.*

I sammanhang med ifrågavarande proposition har sammansatta stats- och lagutskottet till behandling förehåft två särskilda inom Riksdagens Andra Kamnare i anledning af propositionen väckta motioner, nämligen: n:o 217, af herr *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra och n:o 224, af herr *F. Berg* i Stockholm *m. fl.*

*Herr Ericsson's
motion.*

Herr *Ericsson's* motion, n:o 217, är af följande lydelse:

»I Kungl. Maj:ts till innevarande Riksdag afgifna proposition n:o 25

angående lönereglering för lärarpersonalen vid småskolor m. m. föreslår Kungl. Maj:t bland annat att, om hinder eller svårighet möter för skoldistrikt att förse sådan lärare, som omnämnes i § 2 af kungörelsen angående aflöning af lärare vid folkskolor ooh småskolor den 1 juni 1900, med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand, skoldistriktet skall lämna honom i ersättning för nämnda förmåner minst 100 kronor för år.

Enligt nu gällande bestämmelser skall skoldistriktet förse sådan lärare med tjänlig bostad jämte nödig vedbrand eller ock, där hinder eller svårighet härför möta, lämna i ersättning för nämnda förmåner minst 50 kronor för år.

Olika meningar torde dock förefinnas beträffande behovet af ökad ersättningsskyldighet i berörda afseende, åtminstone då ökningen gäller så afsevärdt som med 100 procent. Såvidt af de åberopade handlingarna framgår, synes icke heller hvarken verkställande utskottet för Sveriges allmänna folkskolläraryörening eller lärarna själfva hafva gjort någon framställning därom. Föredragande statsrådets motivering för förhöjningen är också ytterst knapphändig och verkar godtycklig, samt stödjdes endast af en länsstyrelses och en inspektörs uttalade mening.

Godtager Riksdagen den föreslagna förhöjningen med rätt för lärare att blifva godtgjord med ersättningen, då *tjänlig* bostad saknas, blir säkerligen frestelsen stor för lärare på vissa trakter att utnyttja dessa tänjbara bestämmelser i högre grad än som kan vara förenligt med ett skoldistrikts förmåga att bära en dylik börda. Det kan förutsättas fall t. ex. då läraren är bosatt inom trakten och har egen bostad, han då försöker få skolans bostad förklarad otjänlig. Det kan också tänkas, att skoldistriktet nyss uppfört skolhuset och anordnat enligt dess mening tjänlig bostad för läraren, så kommer en lärare som har större anspråk och förklarar bostaden otjänlig och yrkar på ersättning. I sådana och liknande fall verkar denna börda dubbelt tryckande för skoldistriktet, som måhända äfven har att betala amortering och ränta å lån för skolhusets uppförande; och därjämte har man de obehagliga meningsskiljaktigheterna mellan läraren och skoldistriktet att dragas med.

I detta sammanhang bör också framhållas de högst varierande prisen på ved och hyreslägenheter, som förekomma på olika orter inom vårt vidsträckta land. Bestämmer man nu att ersättningen, där sådan kan komma i fråga, för vedbrand och bostadslägenhet skall åt berörda lärare utgå med minst 100 kronor för år, så lär det nog i de flesta fall, åtminstone på

landsbygden, blifva så, att ersättningen stannar vid den summan eller 100 kronor, oafsedt höga eller låga priser å ved och bostadsrum. Detta blir emellertid en orättvisa, som bör såvidt möjligt är undvikas.

Ett sätt, och enligt mitt förmenande det bästa, vore att bibehålla det nu stadgade minimibeloppet, 50 kronor, och på samma gång besluta ett maximibelopp t. ex. 120 kronor, inom hvilken ram man hade att röra sig vid bestämmandet af ifrågavarande ersättning, och hvarvid man kunde anpassa ersättningsbeloppets storlek efter ortsförhållandena.

Men för att i så fall ställa större säkerhet för läraren att kunna erhålla den högre ersättningen, där sådan vore berättigad, och på samma gång i någon mån utjämna och lätta de olika skoldistriktens bördor i detta hänseende, bör staten åtaga sig att lämna skoldistriktet bidrag för hvarje skola motsvarande $\frac{2}{3}$ af det för hvarje distrikt bestämda ersättningsbeloppets storlek, dock med den inskränkning att bidraget beräknas utgå med minst 33 kronor 33 öre och högst 80 kronor för hvarje skola per år.

För att öfvervaka och se till att rättvisa mellan de olika skoldistriktet iakttages, kan man lämna Konungens befallningshafvande bemyndigande att pröfva beloppens storlek, hvarvid naturligen prisförhållandena å ved och bostadslägenheter skola utgöra grunden.

Genom en anordning på sätt jag här föreslagit, har man säkert lika stor sannolikhet för att skoldistriktet i regel komma att utgöra dessa förmaner in natura, som om den kungl. propositionen bifalles oförändrad.

Kommunerna eller de olika skoldistriktet äro för närvarande hårdt betungade med utgifter för folkskoleväsendet och blifva det i ännu högre grad vid bifall till den nu berörda kungl. propositionen. Ett större bidrag från statens sida är således fullt berättigadt och på många ställen synnerligen väl behöfligt. Med en begränsning däraf, sådan jag här ofvan föreslagit, behöfver man icke heller frukta för att bidraget skall blifva något synnerligen betungande för staten. De skolor, hvilka här afses, uppgå till ett antal, som understiger 10,000, och beräknas bidraget i medeltal till 50 kronor per skola, skulle således ett anslag på 500,000 kronor vara fullt tillräckligt.

Med åberopande af hvad jag sålunda i största korthet anfört, vågar jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville besluta följande ändring i och tillägg till ifrågavarande Kungl. Maj:ts proposition, nämligen,

att, om hinder eller svårighet möter för skoldistriktet att förse sådan lärare med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig

vedbrand, skoldistriktet skall lämna honom i ersättning för nämnda förmåner minst femtio, högst etthundratjugu kronor för år.

att såsom bidrag för lämnad tjänlig bostad jämte nödig vedbrand, eller kontant ersättning därför åt sådan lärare, äger skoldistriktet att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af minst 33 kronor 33 öre och högst 80 kronor.

att under riksstatens åttonde hufvudtitel uppföra ett förslagsanslag å 500,000 kronor till bidrag åt skoldistrikt för lämnad tjänlig bostad och nödig vedbrand, eller kontant ersättning därför åt berörda lärare.

Åt statsutskottet, dit denna motion torde remitteras, öfverlämnas att vidtaga de förändringar och omformuleringar af förslaget, som kunna anses nödiga vid hufvudsakligt bifall därtill.»

Den af herr *Berg m. fl.* väckta motionen, n:o 224, är af följande *Herr Bergs m. fl:s motion.*
lydelse:

»I det anförande till statsrådsprotokollet den 31 december 1907, hvarmed chefen för ecklesiastikdepartementet motiverat den till innevarande års Riksdag öfverlämnade propositionen om lönereglering för lärarpersonalen vid småskolor m. m., yttrar han bland annat:

»Af handlingarna i ärendet finner jag otvetydigt framgå, att den aflöning, som småskollärarypersonalen enligt 1904 års lönereglering åtnjuter, och som redan då torde hafva varit knappt tilltagen, icke längre motsvarar ens lågt ställda fordringar. De inkomna framställningarna om löneförbättring vittna om den hårda kamp mot sjukdom och brist, ja stundom nöd, som småskolläraryinnorna på många håll föra i denna de alltjämt stigande lefnadskostnadernas tid. Det kan endast förvåna, att denna för vår barnaundervisning så viktiga kår lyckats under de ekonomiskt brydsamma förhållanden, hvari den lefvat, hålla uppe intresset för sitt kall på det sätt, som den, enligt samfällt vittnesbörd, gjort. Jag anser mig icke behöfva närmare utveckla denna sak. Hvad i ärendet förekommit ger ju klart och tydligt vid handen, att det allmänna måste gripa in för att åt småskolans lärarpersonal bereda en mer människovärdig tillvaro.»

Beträffande den i propositionen föreslagna begynnelselönen 500 kronor framhåller chefen för ecklesiastikdepartementet uttryckligen, att då han stannat vid nämnda summa, har det ingalunda varit därför, att icke *ett ännu högre belopp skulle komma det verkliga behofvet närmare*, och i fråga

om ålderstilläggens bibehållande vid beloppet 50 kronor betonar han, att detta belopp blifvit beståndt hufvudsakligen med hänsyn till de statsfinansiella krafven, alltså icke uteslutande till hvad i och för sig *egentligen skulle vara behöfligt*.

Vi dela i detta hänseende fullständigt föredragande departementschefens uppfattning. Vi gifva vårt fulla erkännande åt de förbättringar han förordat, och det är mycket långt ifrån, att vi skulle vilja uttala något klander öfver det hänsyntagande till statsfinansiella betänkligheter, som afhållit honom från att begära de högre belopp, hvilka enligt hans mening skulle kommit det verkliga behovet närmare. Men då meningen är, att småskolekårens lönefråga, hvilken genom allehanda ogynnsamma omständigheter blifvit så lång tid undanskjuten, nu äntligen *skall erhålla en lösning*, hafva vi ansett önskvärdt, att man gör sig fullt klart hvad som erfordras, för att denna lösning skall blifva tillfredsställande och för någon tid framåt bestående.

Enligt propositionens hemställan skulle småskolläraryinnorna erhålla en begynnelselön af 500 kronor och en slutlön af 650 kronor. Spörsmålet är nu: i hvad mån motsvara dessa belopp *deras verkliga lefnadsbehof* »i denna de alltjämt stigande lefnadskostnadernas tid»?

Svaret skulle vara jämförelsevis lätt funnet, ifall vi hade en tillräckligt omfattande social statistik att tillgå. Så är tyvärr ej förhållandet. Alldeles utan fast vägledning i förevarande hänseende är man emellertid icke. Vid två särskilda tillfällen, i slutet af år 1899 och i slutet af år 1907, hafva undersökningar rörande småskolläraryinnornas lefnadskostnader blifvit anordnade inom den organisation, som varit däraf närmast intresserad, nämligen Sveriges allmänna folkskolläraryörening, och resultatet af dessa båda undersökningar hafva af nämnda förenings centralstyrelse blifvit ställda till vårt förfogande genom en särskild *promemoria*, som i form af bilaga åtföljer denna vår motion.

Med hjälp af de i förevarande promemoria meddelade tabellerna kan man bilda sig en ungefärlig föreställning såväl om lefnadskostnadernas raskt fortgående stegring som om deras förhållande ej blott till de gällande utan ock till de nu af Kungl. Maj:t föreslagna lönebeloppen.

Enligt 1899 års undersökning utgjorde en småskolläraryinnas kostnader för själfva lifsuppehållet (bostad och bränsle oberäknade) för landsbygden

i medeltal 384 kronor, för städerna 491 kronor och för hela riket 416 kronor, hennes öfriga nödvändiga utgifter (gäldande af studieskulder, skatter, inköp af oumbärlig litteratur o. s. v.) för landsbygden 86 kronor, för städerna 93 kronor och för hela riket 88 kronor, hennes sammanlagda oundvikliga lefnadskostnader alltså för landsbygden 470 kronor, för städerna 584 kronor och för riket i dess helhet 504 kronor.

Den i slutet af år 1907 anställda undersökningen, hvilken skedde enligt samma grunder som den förra, visar på alla punkter en högst betydande ökning. Kostnaderna för själfva lifsuppehållet (bostad och bränsle ej inräknade) utgjorde nu för landsbygden i medeltal 479 kronor, för städerna (och de stadslignande samhällena) 598 kronor och för hela riket 539 kronor. Öfriga nödvändiga utgifter uppgingo för landsbygden till 168 kronor, för städerna till 191 kronor och för hela riket till 179 kronor. De sammanlagda nödvändiga kostnaderna voro sålunda för landsbygden 647 kronor, för städerna 789 kronor och för riket i dess helhet 718 kronor.

I olikhet med hvad som gäller i flera andra land har man i Sverige vid lärarelöners bestämmande icke tagit hänsyn till de olika lefnadsförhållandena på olika orter och alltså icke fastställt olika minimilöner för landsbygd och för stad. Man har stannat vid de belopp, som man ansett kunna vara något så när tillräckliga på landsbygden; städerna och de stadslignande samhällena ha varit hänvisade att söka tillförsäkra sig de erforderliga lärarekrafterna genom särskilda kommunala tilläggslöner. I enlighet med detta hos oss gängse betraktelsesätt har ock chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt förevarande yttrande till statsrådsprotokollet uttalat, att det är från lefnadskostnaderna för småskolläraryinnorna på landsbygden, som man vid löneregleringen har att utgå. Om man i öfverensstämmelse med denna grundsats alldeles bortser från städernas och de stadslignande samhällenas småskolläraryinnor samt uteslutande tager hänsyn till de å landsbygden anställda, finner man, att dessas oundgängliga årliga lefnadskostnader för närvarande uppgå till i medeltal 647 kronor.

Häraf synes, att den i propositionen föreslagna begynnelselönen 500 kronor skulle stanna ganska långt -- närmare 150 kronor -- under hvad numera i medeltal för en småskolläraryinna kräfvades för att något så när tillgodose de nödvändiga lefnadsbehofven. Läger man härtill, att inom mycket stora trakter af Sveriges landsbygd, särskildt i Norrland, medelkostnaden uppgår till vida betydligare summor, skall man säkerligen medgifva, att en begynnelselön af 550 kronor ingalunda skulle i dessa dyra tider kunna anses öfverdrifvet hög.

I likhet med chefen för ecklesiastikdepartementet medgifva vi gärna, att en anordning med »alltför höga ålderstillägg» kunde i ett visst afseende vara förknippad med någon olägenhet, så länge ålderstilläggen fortfarande skola till en del bäras af skoldistriktet. Dessa skulle nämligen vid lediga tjänsters tillsättande måhända kunna häraf känna sig frestade att föredraga en yngre och således billigare men mindre meriterad sökande framför en äldre och därför något kostsammare men mera erfaren och duglig. De af oss i denna motion ifrågasatta ålderstilläggen å 75 kronor lära emellertid näppeligen af någon kunna betecknas såsom »alltför höga», då ju de motsvarande ålderstillägg, som blifvit bestämda för folkskollärarinnorna, utgöra 100 kronor hvarterdera och med allt skäl snarare ansetts vara för små än för stora.

I betraktande af den ständigt växande styrka, hvarmed allmänna meningen under senare tiden börjat kräva ett verksamt och grundligt utjämnande af den ekonomiska tunga, som folkskoleväsendet ålägger kommunerna, synes det oss för öfrigt uppenbart, att den tid ej kan vara aflägsen, då i enlighet med Andra Kammarens ofta uttalade mening en väsentlig del af denna tunga, och i främsta rummet den, som utgöres af lärares och lärarinnors ålderstillägg, helt öfverföres från skoldistriktet till statsverket.

De skäl, som förmått chefen för ecklesiastikdepartementet att förorda bibehållandet för framtiden af samma åtskillnad i lönehänseende mellan examinerade och oexaminerade småskollärarinnor, hvilken hittills gällt, hafva icke förefallit oss i allo öfvertygande.

Enligt propositionen skulle de oexaminerade småskollärarinnorna erhålla en begynnelselön af allenast 450 kronor och icke komma i åtnjutande af några ålderstillägg. De af oss förut åberopade uppgifterna om småskollärarinnornas oundgängliga lefnadskostnader synas emellertid till fullo ådagalägga riktigheten af departementschefens uttalande, att till och med *existensminimum* för en småskollärarinna på landet snarare torde ligga öfver än under hvad som skulle beredas genom en begynnelselön af 450 kronor samt tre därpå följande ålderstillägg å 50 kronor hvarterdera. Detta uttalande synes oss innebära, att en aflöning af 450 kronor utan ålderstillägg icke skulle kunna bringa en oexaminerad småskollärarinna upp ens till existensminimum och följaktligen för henne alldeles icke medföra den ekonomiskt någorlunda tryggade ställning, som man naturligtvis

borde eftersträfvä att genom löneregleringen ernå för *samtliga* vid småskolan varaktigt använda lärarekrafter. Med afseende å pensionen från ålderdomsunderstödsanstalten förfäktar ock departementschefen med kraft den uppfattningen, att ingen skillnad bör göras mellan examinerade och oexaminerade lärarinnor, enär »dessa båda kategorier intaga samma ställning i förhållande till skoldistriktet» och enär »de föreslagna understödsbeloppen få anses utgöra ett *minimum* af hvad vederbörande under de gifna omständigheterna för sin existens behöfva i bidrag från anstalten». Den åsikten, att om staten tillförsäkrade de oexaminerade småskollärarinnorna, till tryggande af deras nödtorftiga bärning, en aflöning i jämnhöjd med de examinerades begynnelselön, så skulle därigenom »dessa oexaminerade obehörigen gynnas *till nackdel* för dem, hvilka offrat tid och penningar på att skaffa sig den af staten äskade utbildningen», kunna vi alldeles icke dela. Beviljade staten de 400 oexaminerade småskollärarinnorna ytterliga 50 kronor hvardera för att bereda dem en mera dräglig existens, kunde sådant gifvetvis *icke* lända deras 9,559 examinerade kamrater till ringaste nackdel.

Med det nu sagda hafva vi ingalunda velat häfda den meningen, att det skulle vara betydelselöst, huruvida en småskollärarinna är vederbörligen utbildad och pröfvad eller icke. Tvärtom. Man kan med skäl finna det olämpligt, att oexaminerade lärarekrafter alltfremgent skola få på ifrågavarande viktiga undervisningsområde anställas, och vi sluta oss för vår del till dem, som anse tiden inne för en ändring härutinnan. Men då det så länge tillåtits, att oexaminerade lärarinnor af skoldistriktet erhållit ej blott tillfällig utan äfven varaktig anställning, och då de, trots ofta mycket ogynnsamma förhållanden, i allmänhet skött sitt arbete på ett erkännansvärdt sätt, synes det oss i sin ordning, att man tillförsäkrar de redan anställda oexaminerade lärarinnorna någorlunda rimliga ekonomiska villkor. Såsom departementschefen riktigt anmärker, har frågan i själfva verket icke någon stor omfattning: »af de nära 10,000 lärarinnor, hvarom här är tal, höra endast omkring 400 till de oexaminerade, och det torde få anses såsom själfallet, att detta antal kommer att årligen minskas.»

Af i hufvudsak enahanda skäl hålla vi före, att aflöningen åt sjukvikarie för småskollärarinna borde sättas lika med den för examinerad småskollärarinna fastställda begynnelselönen. En småskollärarinnas oundgängliga lefnadsbehof kunna icke gärna vara *väsentligen* mindre, då hon

vikarierar, än då hon sköter egen tjänst. Förhållandet mellan sjukvikarie å ena sidan samt vederbörande skoldistrikt och den för sjukdom tjänstledige å den andra skulle dessutom genom den af oss förordade anordningen blifva bättre regleradt, och mycken oklarhet samt många obehagliga slitningar skulle därmed kunna undvikas. För att skolråden ej måtte känna sig frestade att i oträngdt mål anlita inkompetenta vikarier framför kompetenta, borde dock för oexaminerad vikarie statsbidraget sättas något lägre.

Med afseende å sättet för småskollärarynnornas pensionering skulle vi helst hafva sett, om, i enlighet med mycket allmänt uttalade önsknningar, förslag blifvit af Kungl. Maj:t framlagdt till omdaning af småskollärarynnornas ålderdomsunderstödsanstalt enligt grunder likartade med de för folkskollärarynnornas pensionsinrättning gällande. Genom en dylik omdaning skulle man ändtligen kunna komma ifrån det af chefen för ecklesiastikdepartementet påpekade sakförhållande, som efter vår uppfattning är ett *missförhållande*, att till och med vid den tidpunkt (år 1925), då ålderdomsunderstödsanstalten beräknas hafva uppnått sitt jämviktsläge, staten skulle bestrida »icke fullt hälften af kostnaderna för pensioneringen, under det att beträffande såväl folkskollärarynnornas pensionsinrättning som döfstumlärarynnornas pensionsanstalt två tredjedelar af kostnaderna ansetts skola bestridas af statsmedel och en tredjedel af årsafgifter». Som ett förslag till ålderdomsunderstödsanstaltens omdaning emellertid förutsätter synnerligen vidlyftiga utredningar, hvilka endast af Kungl. Maj:t kunna åstadkommas, hafva vi angående småskollärarynnornas pensionering intet särskildt yrkande att framställa.

I fråga om kostnaderna för genomförandet af de önskemål, hvilka vi i det föregående framlagt, få vi slutligen anföra följande:

a) *Beträffande förslagsanslaget »lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor»:*

Då ökningen af lönen skulle för lärarinnor med 1—5 tjänstår blifva 200 kronor, för lärarinnor med 6—10 tjänstår 275 kronor, för lärarinnor med 11—15 tjänstår 300 kronor, för öfriga examinerade 325 kronor och för de oexaminerade 250 kronor, komme statsbidragen i sin ordning att ökas för lärarinnor med 1—5 tjänstår med 133 kronor 33 öre, för lära-

rinnor med 6—10 tjänstår med 183 kronor 33 öre, för lärarinnor med 11—15 tjänstår med 200 kronor, för öfriga examinerade med 216 kronor 67 öre och för de oexaminerade med 166 kronor 67 öre.

De ökade statsutgifterna komme således att stiga till följande belopp:

för 3,322 lärarinnor à kronor 133: 33	kronor 442,922: 26
» 1,918 » » » 183: 33	» 351,626: 94
» 1,453 » » » 200: —	» 290,600: —
» 2,866 » » » 216: 67	» 620,976: 22
» 400 » » » 166: 67	» 66,668: —
Summa kronor 1,772,793: 42	

eller i rundt tal 1,770,000 kronor, med hvilket belopp det under riksstatsens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor fördenskull borde höjas.

Det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget skulle betinga en ökning af förevarande anslag med 1,203,779 kronor 21 öre, det i denna motion framställda en ökning med 1,772,793 kronor 42 öre. Af skillnaden, som utgör ungefär 569,000 kronor, komme 345,300 kronor på begynnelse-lönens höjande med 50 kronor (för oexaminerad lärarinna med 100) samt 223,700 kronor på ålderstilläggens höjande med 25 kronor hvarterdera.

b) *Beträffande förslagsanslaget »Bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola»:*

Enligt i propositionens motivering lämnad upplysning utgingo under år 1906 i statsbidrag till vikarier för småskolepersonalen 28,678 kronor 3 öre. Med en höjning af vikaries lagstadgade minimiaflöning från 300 kronor till 550 kronor skulle nämnda bidragssumma behöfva höjas i samma proportion, alltså med $83\frac{1}{3}$ procent eller 23,898 kronor 36 öre. Läggas härtill det belopp, hvarmed ifrågavarande anslag öfverskridits, eller 6,477 kronor 77 öre, finner man, att detsamma skulle behöfva ökas med sammanlagdt 30,376 kronor 13 öre eller i rundt tal 30,000 kronor.

c) *Beträffande förslagsanslaget »Bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärarynnors bildande»:*

Såsom af chefen för ecklesiastikdepartementet meddelats, äro för närvarande vid småskoleseminarierna anställda 23 lärare med småskolekompetens, däraf 1 med 5 tjänstår, 9 med 6—10 tjänstår, 6 med 11—15 tjänstår och 7 med flera än 15 tjänstår. Ökningen af det erforderliga statsbidraget skulle således komma att uppgå till följande belopp:

för 1 lärarinna å kronor	133: 33	kronor	133: 33
» 9 » » »	183: 33	»	1,649: 97
» 6 » » »	200: —	»	1,200: —
» 7 » » »	216: 67	»	1,516: 69
Summa kronor				4,499: 99

Anslaget skulle alltså behöfva höjas med 4,499 kronor 99 öre, hvar-till enligt departementschefens förslag lämpligen borde läggas en af honom anmärkt brist å 3,260 kronor 73 öre. Ökningen skulle därigenom uppgå till 7,760 kronor 72 öre eller i rundt tal 7,500 kronor.

Skillnaden i kostnad mellan propositionens förslag och det i denna motion framlagda skulle, hvad här ifrågavarande anslag beträffar, uppgå till ungefär 1,466 kronor, hvaraf 766 kronor komme på ökandet af be-gynnelselönen och 700 kronor på ökandet af ålderstilläggen.

Med stöd af hvad sålunda anförts få vi härmed hemställa om sådan jämkning i Kungl. Maj:ts proposition n:o 25 angående lönereglering för lärarepersonalen vid småskolor m. m.,

att Riksdagen måtte
ej mindre medgifva:

dels vidtagande af sådana ändringar i fråga om aflöningsförhållandena för de i § 2 af kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900 omnämnda lärare, att sådan lärare skall i årlig begynnelselön åtnjuta minst 550 kronor samt tre ålderstillägg å 75 kronor hvarterda, det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjänstgöring efter undergången stadgad pröfning, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde tjänståret gått till ända;

dels att, om hinder eller svårighet möter för skoldistrikt att förse sådan lärare med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand, skoldistriktet skall lämna honom i ersättning för nämnda förmåner minst 100 kronor för år;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om statsbidrag till aflönande af vissa lärare, följande bestämmelser må blifva gällande:

1. Till aflönande af lärare, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kungörelsen angående löne-tillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i

egenskap af biträdande lärare, blifvit behörigen antagen till lärare vid någon af förenämnda skolor, och som i årlig lön åtnjuter, utom föreskrifna förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst 550 kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning före den 1 januari 1908 behörigen antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst 550 kronor, äger skoldistriktet att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af 366 kronor 67 öre, dock under de i § 2 mom. 1 af kungörelsen angående statsbidrag till aflönande af lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, sådant detta mom. lyder i kungörelsen den 10 juni 1904, angifna villkor.

2. Därest vid någon af de i punkt 1 omförmälda skolor anställd lärare, som undergått sådan pröfning, hvarom i samma punkt nämnts, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt fem tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 625 kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning derför, äger skoldistriktet erhålla statsbidrag med 416 kronor 67 öre.

3. Har sådan lärare, hvarom i punkt 2 är nämnt, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt tio tjänstår, och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 700 kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med 466 kronor 67 öre.

4. Om sådan lärare, hvarom i punkterna 2 och 3 sägs, oförvitligt tjänstgjort under tillhopa femton tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 775 kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med 516 kronor 67 öre;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare under tjänstledighet på grund af sjukdom, följande bestämmelser må blifva gällande:

Då biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid småskoleseminarium examinerad eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, af folkskoleinspektör pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode efter minst 550 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 68 kronor 75 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till trettio dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

Har i fall, som här omförmäles, oexaminerad vikarie förordnats, skall denne åtnjuta arfvode efter minst 500 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 62 kronor 50 öre för läsmånad och i öfrigt enahanda förmåner, som nyss är sagdt;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt småskoleseminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom, må blifva gällande enahanda bestämmelser, som ofvan föreslagits i fråga om vikarier för biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom;

dels ock sådan förhöjning af de understödsbelopp, hvilka efter utgången af år 1908 beviljas från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt,

(lika med Kungl. Maj:ts förslag);

än äfven öka

dels det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 1,770,000 kronor, eller från 8,150,000 kronor till 9,920,000 kronor;

dels det under samma hufvudtitel upptagna förslagsanslaget: Bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med 30,000 kronor, eller från 125,000 kronor till 155,000 kronor;

dels ock det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och småskollärarynnors bildande med 7,500 kronor, eller från 20,000 kronor till 27,500 kronor.»

*Bil.***Utredningar angående småskollärarynnornas lefnadskostnader, föranstaltade af Sveriges allmänna folkskollärarynnoreförening.**

Samtidigt med öfverlämnandet af bifogade statistiska utredningsmaterial torde följande korta upplysningar böra meddelas om anledningen till och sättet för dess åstadkommande.

Sveriges allmänna folkskollärarynnoreförening, hvilken satt som sin uppgift att verka för hela folkskoleväsendets, alltså äfven småskolans, höjande och fördenskull afser att utgöra en sammanslutning icke blott af den egentliga folkskolans utan i lika hög grad af småskolans lärarekår, har på grund häraf städse haft på sitt program frågan om förbättring af småskolepersonalens ogynnsamma ekonomiska villkor samt vid lämpliga tillfällen sökt i sin mån medverka till främjandet af detta önskemål.

I detta syfte beslöt centralstyrelsen för nämnda förening år 1899 att ävägbringa en undersökning af småskollärarynnornas oundgängliga lefnadskostnader samt, till jämförelse härmed, af inkomstförhållandena för kvinnor i vissa andra samhällsställningar. Den utsände därför mot slutet af 1899 i afseende härå till föreningens samtliga kretsar en del frågor samt lät, efter det svar ingått, genom en statistisk fackman verkställa en bearbetning af dessa. Resultatet af den sålunda åstadkomna utredningen föreligger i bifogade *tabell I* med därtill hörande *tillägg*.

Då den företagna utredningen ovedersägligen visade, att de löneförhöjningar, som vid ifrågakommande tid voro småskollärarynnorna tillförsäkrade, långt ifrån motsvarade deras lefnadsbehof, väckte vid 1900 års riksdag herrar Fridtjuv Berg och Emil Hammarlund, med instämmande af ett stort antal ledamöter af Andra Kammaren, en motion, hvilken afsåg att — så långt förhållandena då kunde anses medgifva — i någon mån lindra småskollärarynnornas ekonomiska betryck. Följden blef Riksdagens beslut om ett andra ålderstillägg å 50 kronor att utgå efter uppnådda femton tjänstår. Motionärernas yrkande, att begynnelselönen måtte höjas från 300 till 350 kronor blef däremot icke bifallet.

Uppenbart var, att den lilla löneförbättring, som sålunda vunnits, på intet sätt kunde anses motsvara verkliga behofvet. Frågan upptogs därför 1902 ånyo af Sveriges allmänna folkskollärarynnoreförening, och efter förberedande undersökningar och öfverläggningar, i hvilka småskollärarynnorna själfva togo verksam del, uppställdes på föreningens allmänna ombudsmöte 1903 ett program för frågans lösning, hvori önskemålen formulerades sålunda:

- 1) att examinerade småskollärarynnors grundlön skulle utgöra 450 kronor;
- 2) att examinerade småskollärarynnor borde erhålla tre ålderstillägg å 100 kronor efter 10, 15 och 20 tjänstår men, sedan småskollärarynna blifvit ordinarie, efter 5, 10 och 15 ordinarie tjänstår;
- 3) att ålderstilläggen borde helt och hållet utgå af statsmedel;
- 4) att oexaminerade lärarynnor ej vidare borde vid småskolan anställas;
- 5) att de nu tjänstgörande oexaminerade lärarynnorna skulle erhålla 450 kronors lön men inga ålderstillägg.

Som emellertid, innan dessa önskemål framburits, frågan genom en från annat håll åstadkommen petition bragts under Kungl. Maj:ts och Riksdagens pröfning, hvaraf resultatet endast blef en år 1904 beviljad förhöjning af begynnelselönen med 50 kronor (från 300 till 350 kronor), såg sig Sveriges allmänna folkskollärarynförening nödsakad att låta spörsmålet tills vidare hvila.

Sedan folkskolekårens lönefråga vid 1906 års riksdag erhållit en lösning, ansåg dock föreningens centralstyrelse, att en motsvarande förbättring för småskolekåren borde med allra första komma till stånd, helst redan vid 1907 års riksdag, samt ingick därför den 12 november 1906 till Kungl. Maj:t med en i öfverensstämmelse med denna önskan affattad petition.

Då frågans lösning emellertid blef ytterligare uppskjuten och under tiden den uppfattningen med allt större kraft gjorde sig inom småskollärarynnekåren gällande, att lönevillkoren genom de år från år stegrade lefnadskostnaderna kommit att stanna så långt under verkliga behovet, att en löne reglering af den blygsamma omfattning, som man dittills tämligen allmänt tänkt sig och centralstyrelsen i sin nyssnämnda petition förordat, icke längre kunde erkännas såsom tillfredsställande, fann centralstyrelsen det vara erforderligt, att en ny utredning af småskolekårens lefnadskostnader anordnades. Den beslöt därför mot slutet af 1907 att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som skett 1899, genom till föreningens samtliga kretsar utsända frågor inhämta faktiska uppgifter om såväl småskollärarynnornas lefnadskostnader som ock inkomstförhållandena hos vissa grupper af kvinnliga arbetare på olika områden.

Åfevn de nu inkomna svaren hafva blifvit underkastade statistisk bearbetning af kompetent fackman, och föreligger resultatet häraf i bifogade tabell II jämte tillägg.

I ofvannämnda petition af den 12 november 1906 yttrade centralstyrelsen bland annat:

Af den utredning rörande småskollärarynnornas lefnadskostnader, som genom Sveriges allmänna folkskollärarynförening kom till stånd år 1899,

framgick, att en småskollärarynnas årsutgifter då utgjorde i medeltal: för landsbygden 470 kronor och för hela riket 504 kronor. En liknande utredning beträffande löneförhållandena inom olika kvinnliga yrkesgrenar gaf vid handen, att redan för sju år sedan de kvinnliga yrkesarbetarnas medelinkomst utgjorde 553 kronor samt de kvinnliga skrifbiträdenas m. fl. 694 kronor. En nu företagen undersökning af liknande art skulle utan tvifvel såväl i det ena som andra afseendet gifva till resultat betydligt högre siffror.

Då en sådan undersökning nu blifvit verkställd, och tillfälle till jämförelse sålunda gifves, visar sig ock, hvilken förhållandevis oerhörd stegring i *lefnadskostnader* och därpå grundade *lönebehof*, som under de närmast förflutna åtta åren inträdt.

Mot båda de omnämnda utredningarna kan utan tvifvel den anmärkningen göras, att uppgifterna äro lämnade hufvudsakligen af sådana personer, hvilkas ekonomiska förhållanden det i förevarande fall gällt att förbättra, och hvilka därför möjligen skulle kunna anses ha en viss benägenhet att, låt vara oafsiktligt, uppskatta sina oundgängliga lefnadskostnader väl högt. Som utredningarna i fråga äro de enda i sitt slag, är en objektivt bindande kontroll i detta hänseende tyvärr ej möjlig att åstadkomma. Centralstyrelsen föreställer sig emellertid, att uppgifterna vid en närmare granskning torde komma att befinnas ganska väl öfverensstämma med hvad man på andra vägar har sig bekant, samt vill därjämte betona, att de i alla händelser vid båda undersökningstillfällena härflutit ur enahanda källa och följaktligen måste anses vara sinsemellan fullt jämförbara.

Med allt erkännande af de afsevärda förbättringar, som blifvit i den kungl. propositionen till innevarande års Riksdag föreslagna, måste det alltså, enligt centralstyrelsens mening, på grund af förefintliga faktiska omständigheter anses synnerligen af behofvet påkalladt, att småskolekårens lönefråga nu erhåller en lösning i öfverensstämmelse med de önskingar, som dels af ett stort antal småskollärarynnor m. fl. framburits till Kungl. Maj:t, dels af centralstyrelsen vid dess senaste årsmöte i anledning af då insamlade utredningsmaterial i ärendet uttalades, nämligen: en förhöjning af den af Kungl. Maj:t föreslagna begynnelselönen med 50 kronor och af de tre ålderstilläggen med 25 kronor hvarterdera.

Stockholm den 4 februari 1908.

För Sveriges allmänna folkskollärareförenings centralstyrelse:

Dess verkställande utskott.

T a b. I.

Till Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläroreförening.

Till fullgörande af mig genom centralstyrelsen meddeladt uppdrag får jag härmed öfverlämna följande i tabellform uppställda sammanfattning af från Sveriges allmänna folkskolläroreförenings särskilda kretsar inkomna uppgifter rörande de genomsnittliga lefnadskostnaderna för småskolans lärarepersonal äfvensom rörande inkomstförhållandena inom vissa andra samhällsklasser.

Stockholm den 20 januari 1900.

I. Flodström,

e. o. aktuarie i Kungl. kommerskollegium, statistiska afdelningen.

L ä n (Lb. = Landsbygd St. = Stad)	Lefnadskostnader (utom till bostad och ved) för småskol- lärarinna			Småskollärarynnas öfriga nödvändiga utgifter			Summa nödvändiga utgifter. Allmänt medel- belopp	Uppgifven årlig medelinkomst för		
	Uppgifvet högsta medel- belopp	Uppgifvet lägsta medel- belopp	Allmänt medelbelopp	Uppgifvet högsta medel- belopp	Uppgifvet lägsta medel- belopp	Allmänt medelbelopp		kvinnliga görfarbetare	kvinnliga yrkesarbetare	kvinnliga skrifvträden o. d.
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	Lb. 500	350	407	100	35	75	482	} 306	} 556	} 675
	St. 475	475	475	63	63	63	538			
Uppsala »	Lb. 500	340	386	163	60	116	502	} 356	} 508	} 640
	St. 500	500	500	155	155	155	655			
Södermanlands »	Lb. 450	300	372	140	45	83	455	} 313	} 621	} 775
	St. 500	400	446	140	45	90	536			
Östergötlands »	Lb. 500	345	408	100	100	100	508	} 412	} 671	} 739
	St. 550	430	460	150	45	101	561			
Jönköping »	Lb. 400	300	358	100	52	72	430	} 373	} 525	} 719
	St. 400	318	364	100	82	91	455			
Kronobergs »	Lb. 350	300	323	200	70	112	435	} 294	} 400	} 617
	St. 470	470	470	79	79	79	549			
Kalmar »	Lb. 550	325	391	170	50	75	466	} 329	} 500	} 538
	St. 600	400	500	75	50	63	563			
Gottlands »	Lb. 400	290	353	127	65	81	434	} 350	} 455	} 650
	St. 400	400	400	65	65	65	465			
Blekinge »	Lb. 500	325	423	100	50	81	504	} 367	} 435	} 750
	St. 650	460	603	150	50	88	691			
Kristianstads »	Lb. 500	275	366	153	30	83	449	} 390	} 515	} 700
	St. 375	350	363	125	90	108	471			

L ä n (Lb. = Landsbygd, St. = Stad)	Lefnadskostnader (utom till bostad och ved) för småskol- lärarinna			Småskollärarynnas öfriga nödvändiga utgifter			Summa nödvändiga utgifter. Allmänt medel- belopp	Uppgifven årlig medelinkomst för			
	Uppgifvet högsta medel- belopp	Uppgifvet lägst medel- belopp	Allmänt medelbelopp	Uppgifvet högsta medel- belopp	Uppgifvet lägst medel- belopp	Allmänt medelbelopp		kvinnliga grofvarbetare	kvinnliga yrkesarbetare	kvinnliga skrifvörden o. d.	
Malmöhus län	Lb.	500	300	367	200	25	93	}	385	591	677
	St.	750	340	538	147	100	108				
Hallands »	Lb.	450	350	403	100	50	77	}	398	604	720
	St.	600	365	454	100	63	85				
Göteborgs-Bohus »	Lb.	400	350	370	50	50	50	}	481	694	750
	St.	586	465	534	111	50	79				
Alfsborgs »	Lb.	600	350	483	100	25	70	}	365	535	683
	St.	800	400	600	75	50	63				
Skaraborgs »	Lb.	500	300	390	150	50	90	}	345	575	783
	St.	550	400	475	150	50	100				
Värmlands »	Lb.	425	300	357	134	50	95	}	348	613	792
	St.	500	304	402	110	100	105				
Örebro »	Lb.	450	225	347	175	25	75	}	400	588	750
	St.	550	550	550	100	100	100				
Västmanlands »	Lb.	350	300	317	50	50	50	}	346	425	550
	St.	400	400	400	50	50	50				
Kopparbergs »	Lb.	500	350	396	100	50	79	}	372	554	620
	St.	600	450	525	75	75	75				
Gäflleborgs »	Lb.	500	300	389	100	25	71	}	390	440	616
	St.	450	450	450	50	50	50				
Västernorrlands »	Lb.	530	300	422	152	100	120	}	470	694	860
	St.	600	495	548	152	100	126				
Jämtlands »	Lb.	400	300	358	150	60	103	}	438	450	650
	St.	550	550	550	150	150	150				
Västerbottens (Umeåkretsen) »	Lb.	550	550	550	88	88	88	}	400	—	600
	St.	630	630	630	88	88	88				
Norrbottens (Öfverkalixkretsen) »	Lb.	400	400	400	175	175	175	}	300	450	—
	St.	—	—	—	—	—	—				
Landsbygden		—	—	384	—	—	86	470	—	—	—
Städer		—	—	491	—	—	93	584	—	—	—
Riket		—	—	416	—	—	88	504	379	553	694

Tillägg till Tab. I.

Inkomstförhållanden inom vissa andra samhällsklasser.

Från *Stockholms län*: för barnmorskor 500—1,000 kronor; för sjuksköterskor 500—1,000 kronor; kontorister 900 kronor.

Från *Uppsala län*: för barnmorskor 600—800 kronor.

Från *Södermanlands län*: för sömmerskor 500 kronor; barnmorskor 500—800 kronor; bankbiträden 1,200 kronor.

Från *Östergötlands län*: för mejerskor intill 1,000 kronor; nåtlerskor 600—720 kronor; sömmerskor 500—800 kronor; sjuksköterskor 600—1,000 kronor; kassörskor 600—1,000 kronor; sätterskor 1,000 kronor.

Från *Jönköpings län*: för barnmorskor intill 800 kronor jämte naturaförmåner; sjuksköterskor 700 kronor.

Från *Kronobergs län*: för telefonbiträden 500 kronor; barnmorskor 600 kronor.

Från *Kalmar län*: för barnmorskor 500—600 kronor; slöjdlärarinnor 500—600 kronor.

Från *Gottlands län*: för barnmorskor 500 kronor.

Från *Blekinge län*: för mejerskor 400—800 kronor; barnmorskor 400—800 kronor; sparbanksbiträden 600—800 kronor; kassörskor 600—1,200 kronor.

Från *Kristianstads län*: för mejerskor 1,400 kronor; förestånderska vid slöjdskola 640 kronor jämte bostad och ved.

Från *Malmöhus län*: för mejerskor 375—800 kronor; sjuksköterskor 600—900 kronor; barnmorskor 600—700 kronor; handelsbiträden 700—1,500 kronor; lärarinna vid idiothem 400—500 kronor jämte fritt vivre; kassörskor 1,000 kronor.

Från *Hallands län*: för barnmorskor 400—750 kronor; sjuksköterskor 500—1,000 kronor; telefonister 750 kronor.

Från *Göteborgs och Bohus län*: för badhuskamrerare 825 kronor; kontorister 1,200 kronor.

Från *Älfsborgs län*: barnmorskor 400 kronor.

Från *Skaraborgs län*: för mejerskor intill 600 kronor; barnmorskor 700 kronor; slöjdlärarinnor 550 kronor.

Från *Värmlands län*: för sjuksköterskor 500 kronor; barnmorskor 700—1,000 kronor.

Från *Örebro län*: för telefonister 650 kronor; mejerskor 700 kronor; barnmorskor 800 kronor; bokhållare 800 kronor.

Från *Västmanlands län*: för barnmorskor 500—1,000 kronor.

Från *Kopparbergs län*: för mejerskor 500 kronor; barnmorskor 400—700 kronor; sjuksköterskor 550—800 kronor; skolkökslärarinnor 600 kronor; handelsbiträden 700 kronor; kassörskor 800 kronor.

Från *Gäflborgs län*: för telefonister 500—600 kronor; barnmorskor 300—700 kronor; sjuksköterskor 500 kronor; mejerskor 750—1,000 kronor; kassörskor 750—1,800 kronor.

Från *Västernorrlands län*: för poststationsföreståndarinnor 400 kronor; sjuksköterskor 400 kronor; barnmorskor 600—800 kronor; skolköksförestånderska 700 kronor; föreståndarinnor för barnhem 900 kronor; föreståndarinnor för syateljéer 1,000 kronor; nåtlerskor 1,000 kronor; tillskärerskor vid kappaffärer 1,000 kronor.

Från *Jämtlands län*: för sätterskor på tryckerier 700—800 kronor.

Från *Norrbottnens län*: för telefonföreståndarinnor 500 kronor; poststationsföreståndarinnor 600 kronor.

Tab. II.

Till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärareförening.

Till fullgörande af mig genom styrelsen lämnadt uppdrag får jag härmed öfverlämna följande i tabellform uppställda sammanfattning af från Sveriges allmänna folkskollärareförenings särskilda kretsar inkomna uppgifter rörande de genomsnittliga lefnadskostnaderna (husrum och vedbrand ej inberäknade) för småskollärarinnepersonalen äfvensom rörande inkomstförhållanden inom vissa andra klasser af kvinnliga arbetare och yrkesutöfvare.

Stockholm den 22 januari 1908.

Theophil Andersson.

Aktuarie i Kungl. kommerskollegium.

L ä n (Lb. = Landsbygd St. = Stad.)	Lefnadsomkostnader (utom bostad och bränsle)			Öfriga nödvändiga utgifter			Summa nödvän- diga ut- gifter. Allmänna medel- belopp	Uppgifven årlig medel- inkomst (bostad och bränsle inberäknadt) för:			
	Högsta medelbelopp	Lågsta medelbelopp	Allmänna medelbelopp	Högsta medelbelopp	Lågsta medelbelopp	Allmänna medelbelopp		Profarbetare eller jordbruks- arbetare	Kvinnliga yrkes- arbetare	Kvinnliga och dylikt	Kvinnliga skribkräden
Stockholms län	Lb.	575	400	488	225	225	225	713	613	995	1,100
	St.	775	400	588	225	225	225	813	613	995	1,100
Uppsala »	Lb.	645	325	493	260	96	152	645	513	—	875
	St.	750	450	633	250	150	200	833	525	1,100	950
Södermanlands »	Lb.	577	263	443	300	113	186	629	525	600	875
	St.	680	313	503	300	113	211	714	825	923	1,200
Ostergötlands »	Lb.	700	400	503	275	103	186	689	531	763	970
	St.	755	500	613	347	150	223	836	550	1,054	985
Jönköpings »	Lb.	575	269	419	200	75	137	556	500	600	782
	St.	650	333	491	225	75	143	634	500	746	892
Kronobergs »	Lb.	552	550	552	215	204	213	765	588	588	813
	St.	705	552	583	215	204	213	796	588	588	813
Kalmar »	Lb.	600	325	457	400	50	156	613	493	685	784
	St.	700	450	588	250	75	174	762	663	742	767
Gottlands »	Lb.	571	300	443	275	193	230	673	517	633	767
	St.	596	575	586	275	193	234	820	550	700	850
Blekinge »	Lb.	550	365	450	400	14	167	617	—	787	925
	St.	600	365	505	400	95	223	728	—	787	925
Kristianstads »	Lb.	640	347	491	215	80	153	644	587	741	828
	St.	950	490	720	255	130	178	898	625	829	1,075

L ä n (Lb. = Landsbygd St. = Stad)			Lefnadsomkostnader (utom bostad och bränsle)			Öfriga nödvändiga utgifter			Summa nödvändiga ut- gifter. Allmänna medel- belopp	Uppgifven årlig medel- inkomst (bostad och bränsle inberäknadt) för:		
			Högsta medelbelopp	Lägst medelbelopp	Allmänna medelbelopp	Högsta medelbelopp	Lägst medelbelopp	Allmänna medelbelopp		grovarbetare	Kvinnliga jordbrunns- arbetare eller Kvinnliga yrkes- arbetare	Kvinnliga skriftsträden och dylikt
Malmöhus	län	Lb.	595	333	468	335	142	227	695	559	823	793
		St.	790	494	650	330	115	223	873	722	593	1,091
Hallands	»	Lb.	680	274	499	256	120	169	668	638	753	940
		St.	630	490	549	256	125	177	726	581	839	583
Göteborgs-Bohus	»	Lb.	460	460	460	75	75	75	535	400	600	700
		St.	585	585	585	66	66	66	651	—	—	800
Älfsborgs	»	Lb.	500	350	425	300	97	150	575	429	738	694
		St.	523	420	481	151	100	134	615	600	913	875
Skaraborgs	»	Lb.	550	300	439	260	50	154	593	530	846	960
		St.	680	350	525	260	50	160	685	530	846	983
Värmlands	»	Lb.	800	365	554	203	25	143	697	532	613	813
		St.	880	500	690	245	150	182	872	650	650	957
Örebro	»	Lb.	560	260	426	369	55	164	590	498	600	721
		St.	740	300	723	369	114	246	969	500	600	800
Västmanlands	»	Lb.	600	292	452	310	60	170	622	513	—	760
		St.	725	720	723	197	130	164	887	500	—	850
Kopparbergs	»	Lb.	684	275	465	327	93	164	629	548	535	713
		St.	600	450	505	240	150	201	706	554	753	690
Gäflleborgs	»	Lb.	450	335	803	305	90	183	986	483	717	735
		St.	590	360	467	305	158	229	696	581	817	950
Västernorrlands	»	Lb.	600	425	526	205	85	164	690	465	567	750
		St.	700	550	622	416	125	223	845	525	770	900
Jämtlands	»	Lb.	500	350	429	175	60	137	566	449	475	775
		St.	700	700	700	200	200	200	900	550	—	1,050
Västerbottens	»	Lb.	590	585	588	220	195	108	696	625	940	1,025
		St.	710	665	688	220	195	208	896	625	940	1,025
Norrbottens	»	Lb.	656	450	568	245	100	168	736	650	738	850
		St.	670	580	635	170	100	140	775	725	775	900
Landsbygden			—	—	479	—	—	168	647	523	730	832
Städerna			—	—	598	—	—	191	789	595	808	915
Riket			—	—	539	—	—	179	718	558	751	873

A n m. Uppgifterna för städerna afse förhållandena icke blott i de egentliga städerna utan äfven i så kallade stadsliknande samhällen.

Tillägg till Tabell II.

Inkomstförhållanden inom vissa andra samhällsklasser.

<i>Stockholms län:</i>		<i>Kronobergs län:</i>	
Barnmorskor	700—2,000 kr.	Barnmorskor	800—1,200 kr.
Sjuksköterskor	600—1,200 »	Kassörskor	1,000—1,200 »
		Kvinnliga bankbokhållare ..	1,200—1,500 »
		Sjuksköterskor	700—1,000 »
<i>Uppsala län:</i>		<i>Kalmar län:</i>	
Bankbokhållare	1,000—1,900 kr.	Barnmorskor	1,100 kr.
Bankkassörskor	1,400—2,200 »	Kassörskor	800—1,000 »
Barnmorskor	600—1,000 »	Sjuksköterskor	700—1,200 »
Handelsföreståndarinnor ..	1,200 »		
Kassörskor	900—1,200 »		
Mejerskor	500— 600 »		
Sjuksköterskor	700—1,000 »		
<i>Södermanlands län:</i>		<i>Gottlands län:</i>	
Bank- och postbiträden	1,000 kr.	Kontorister	800—1,000 kr.
Barnmorskor	1,000 »		
Mejerskor	750— 800 »		
Skolköks- och slöjdlärlärarin-			
nor	1,100—1,600 »		
Telefonister	780—1,800 »		
<i>Östergötlands län:</i>		<i>Blekinge län:</i>	
Bankbiträden	600— 900 kr.	Barnmorskor	1,200 kr.
Bankbokhållare	1,200—1,500 »	Handarbetslärlarinnor	1,000 »
Barnmorskor	600— 900 »	Kassörskor	800—1,000 »
Kontorsbiträden med sär-		Kontorister	800— 900 »
skild utbildning	1,000—2,000 »	Mejerskor	1,000 »
Sjuksköterskor	600— 800 »	Musiklärlarinnor	1,200 »
Telefonister	660—1,260 »	Sjuksköterskor	800—1,000 »
		Telefonister	840— 900 »
<i>Jönköpings län:</i>		<i>Kristianstads län:</i>	
Bankbokhållare	1,200—1,500 kr.	Kassörskor	1,200—1,500 kr.
Barnmorskor	800—1,200 »	Kontorister	900—1,200 »
Kassörskor	1,000—1,500 »	Mejerskor	700— 900 »
Sjuksköterskor	900—1,000 »	Sjuksköterskor	600—1,200 »
Telefonister	900—1,260 »	Telefonister	700—1,020 »
Telegrafister	1,260—1,800 »		
		<i>Malmöhus län:</i>	
		Bankkassörskor	1,200 kr.
		Diakonissor	700—1,200 »
		Handelsföreståndarinnor ..	1,000—1,500 »
		Kassörskor	1,200—2,750 »
		Kontorsbitr. vid järnvägen	1,100—1,500 »

Kvinnliga kontorister	1,200—1,800	»
Kvinnliga prokurister	1,200—1,800	»
Mejerskor	1,000—1,800	»
Sjuksköterskor	700—1,200	»
Telefonister	1,100—1,650	»

Hallands län:

Bank- och postbiträden	1,000—1,200	kr.
Bokföreskor	900—1,100	»
Kassörskor	900—1,500	»
Kontorister	1,500	»
Sjuksköterskor	700	»

Göteborgs och Bohus län:

Sjuksköterskor	950	kr.
----------------------	-----	-----

Älfsborgs län:

Barnmorskor	1,200	kr.
Kassörskor	1,000—2,100	»
Kontorister	1,000	»
Kvinnliga bokhållare	1,000—2,100	»
Mejerskor	500—650	»
Telefonister	540—1,350	»

Skaraborgs län:

Bankbiträden	1,200—1,500	kr.
Barnmorskor	800—1,200	»
Mejerskor	665—800	»
Sjuksköterskor	1,000—1,200	»
Telefonister	600—960	»

Värmlands län:

Barnmorskor	800—900	kr.
Postbiträden	500—800	»
Sjuksköterskor	900	»
Telefonister	800—1,000	»
Telegrafister	1,300	»

Örebro län:

Barnmorskor	575—1,030	kr.
Epidemisjuksköterskor	950	»
Kassörskor	1,200	»
Kontorister	1,200	»
Milkontorister	1,075	»

Sjuksköterskor	600—1,000	kr.
Telefonister	800—1,056	»

Västmanlands län:

Barnmorskor	600—1,200	kr.
Sjuksköterskor	600—1,000	»
Slöjd- och skolkökslära- nor	675—975	»
Telefonister	600—900	»

Kopparbergs län:

Barnmorskor	700—1,000	kr.
Bokföreskor	1,270	»
Bokhållare	1,020	»
Kassörskor	600—1,270	»
Kontorister	1,000	»
Kvinnliga diakoner	1,100—1,200	»
Sjuksköterskor	600	»
Skolköksföreståndarinnor	800—1,000	»
Telefonister	480—960	»

Gäflleborgs län:

Bankbiträden	1,200	kr.
Barnhemsföreståndarinnor	900	»
Barnmorskor	700—1,200	»
Fattiggårdsföreståndarinnor	850	»
Kassörskor	1,200—1,800	»
Mejerskor	500—700	»
Sjuksköterskor	800—1,500	»

Västernorrlands län:

Barnmorskor	800—1,000	kr.
Handelsföreståndarinnor	1,000—1,500	»
Kassörskor	1,500	»
Kvinnliga bankbokhållare	1,500	»
Sjuksköterskor	900—1,000	»
Skolköksföreståndarinnor	1,500	»
Telefonister	600—950	»

Jämtlands län:

Bankbiträden	900—1,500	kr.
Barnmorskor	500—850	»
Kassörskor	1,000—1,200	»
Sjuksköterskor	500—850	»
Telefonister	800	»

Västerbottens län:		Norrbottens län:	
Barnmorskor	800 kr.	Barnmorskor	700—1,500 kr.
Mejerskor	850 »	Sjuksköterskor	700—1,100 »
Sjuksköterskor	1,000—1,200 »	Telefonister	1,000 »

Frågan, huruvida och i hvilken omfattning inom distriktet bibehållit sig seden, att lärarinnorna utom de lagstadgade löneförmånerna äfven åtnjuta afsevärda förmåner i form af frivilliga naturabidrag till lefnadsuppehållet har i 144 fall besvarats med bestämdt nej och endast i 2 fall med ja. I inalles 35 fall har denna sed förklarats ännu förekomma, ehuru i »endast obetydlig grad», »endast undantagsvis» eller »endast i mera aflägsna trakter» o. s. v.

De framställningar, som blifvit gjorda i ämnet af föreningar, representerande lärarekåren, samt ett afsevärdt antal medlemmar af denna kår och hvilka närmast synas hafva föranledt den föreliggande propositionen, gifva samtliga uttryck för den uppfattningen, att en väsentlig förbättring af småskolelärarepersonalens nuvarande löneförmåner måste komma till stånd, om lärarekåren öfver hufvud taget skall kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina för samhället synnerligen betydelsefulla uppgifter. Det kan heller icke bestridas, att den ersättning, som för närvarande utgår för dessa lärares och lärarinnors arbete, är så ringa, att den icke erbjuder säkerhet för att de, oberoende af brödbekymmer, skola kunna ägna sina skolplikter den arbetslust och arbetsintensitet, som deras viktiga kall kräfver. Att de under senare åren afsevärdt stegrade lefnadskostnaderna utgöra en starkt verkande anledning till det bekymmersamma ekonomiska läge, i hvilket lärarne i fråga otvifvelaktigt mången gång befinna sig för närvarande, är i de ofvannämnda framställningarna betonadt. Denna synpunkt har också blifvit framhållen af samtliga de i ämnet hörda myndigheterna, nämligen domkapitlen, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen och statens folkskoleinspektörer. Oberoende af nu vidrörda förhållanden är för öfrigt, enligt utskottets mening, en väsentlig förbättring af ifrågavarande lärares löneförmåner motiverad redan af vikten och värdet af det arbete, som af dessa lärare utföres. Utskottet anser alltså, att synnerligen talande skäl föreligga för en löneförbättring för småskolans lärarepersonal.

Utskottets eget yttrande.
Behovet af löneförbättring.

Vid bestämmandet af de nya löneförmånernas omfång får man emellertid icke bortse från frågans finansiella sida. Man måste alltså, såsom chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet framhållit, vid frågans bedömande taga hänsyn jämväl till den ökade börda, som genom löneregleringen lägges på såväl staten som de enskilda kommunerna. Dessa olika synpunkter, å ena sidan det behjärtansvärda och berättigade i krafvet på löneförbättring, å andra sidan hänsynen till det allmännas förmåga att bära en förbättring af lönerna i fråga hafva gjort sig gällande vid utskottets pröfning af en hvar af de särskilda punkterna i propositionen och de i anledning af densamma väckta motionerna.

Den i propositionen och motionerna föreslagna löneförhöjningen afser såväl examinerade som oexaminerade lärare och i fråga om de förra såväl begynnelselönen som ålderstillägg, hvarjämte i förslagen vidröres det förhållande, i hvilket stat och kommun deltaga i löneförmånernas utgörande äfvensom småskolepersonalens pensionsförhållanden.

Beträffande begynnelselönen för examinerade lärare vid småskolor och andra med denna personal likställda lärare har Kungl. Maj:t föreslagit, att densamma måtte ökas från det nu utgående beloppet, 350 kronor, till 500

Begynnelselönen.

kronor. Herr F. Berg och hans medmotionärer hafva hemställt, att begynnelselönen måtte bestämmas till 550 kronor. I de i ärendet från myndigheterna infordrade yttrandena förekomma ej mindre än fyra olika förslag med afseende å begynnelselönen. Åtskilliga myndigheter biträda alltså Kungl. Maj:ts förslag, andra föreslå samma belopp som motionärerna, under det att åter andra anse 450 kronor vara tillfyllest och en länsstyrelse stannar vid 525 kronor.

Vid öfvervägande af de olika förslagen rörande begynnelselönen har utskottet funnit det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet vara ändamålsenligast afvägdt med hänsyn till alla på frågan inverkan omständigheter. Den förbättring, som småskolepersonalen därigenom vinner i sina lönevillkor, måste betecknas såsom ganska beaktansvärd, i det begynnelselönen skulle komma att ökas med omkring 44 procent. De i ärendet förebragta uppgifterna rörande småskolelärares lefnadskostnader synas också gifva vid handen, att en lön å 500 kronor kommer att tillförsäkra lärarne åtminstone under deras yngre år en ekonomiskt tryggad ställning. Redan på denna grund har utskottet funnit sig icke kunna ansluta sig till motionärernas förslag i fråga om begynnelselönen. Men härtill kommer, att ett bifall till motionen i denna del, under förutsättning att statsbidraget till lönerna liksom hittills och såsom af såväl Kungl. Maj:t som motionärerna blifvit föreslaget komme att utgå med två tredjedelar, skulle öka statsutgifterna i en omfattning, som måste inge starka betänkligheter. Utskottet tillåter sig härutinnan framhålla, att ett beslut i öfverensstämmelse med motionen i denna punkt skulle komma att medföra en ökning af statsutgifterna med mera än 300,000 kronor utöfver de kostnader, som propositionen i förevarande afseende förutsätter.

Ålders-
tilläggen.

I fråga om antalet ålderstillägg och det antal tjänstår, efter hvilka hvar och ett af desamma skola utgå, öfverensstämman herr F. Bergs och medmotionärers motion med propositionen, i det att såväl i motionen som i propositionen föreslås, att ålderstilläggen skola utgå efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring. Chefen för ecklesiastikdepartementet har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet framhållit, att småskolepersonalen genom den sålunda föreslagna anordningen skulle komma i en i detta afseende bättre ställning än folkskolepersonalen, som får beräkna ålderstillägg först efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring såsom ordinarie. Såsom departementschefen jämväl betonar, erhåller folkskoleläraren emellertid oftast, eller kan åtminstone erhålla ordinarie anställning ganska snart efter aflagd examen vid seminariet, hvartill kommer, att småskolelärares böra i någon mån bekomma någon fördel till utjämnande af deras ögynnsammare ställning vid beräkning af tjänstår. Småskolelärares har

nämligen att räkna tjänståret såsom fullt först då hon under löpande kalenderår tjänstgjort åtta månader med reduktion till tjänstår å åtta månader af de sammanlagda tjänstetiderna för de kalenderår, under hvilka hon undervisat kortare tid än åtta månader, under det att folkskoleläraren äger att vinna uppflyttning i högre lönegrad, därest han under de fem erforderliga åren meddelat undervisning under mera än fyra femtedelar af den å nämnda tjänstetid belöpande fastställda undervisningstiden af åtta månader om året. Hvad departementschefen härutinnan anfört synes till fullo motivera den i propositionen föreslagna anordningen med trenne ålderstillägg efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring.

Hvad beträffar det belopp, med hvilket ålderstillägg skulle utgå, skiljer sig propositionen och motionen därutinnan från hvarandra, att i den förra föreslås 50 kronor under det att den senare utgår från ett belopp af 75 kronor.

De statsfinansiella hänsyn som bestämt Kungl. Maj:t för att icke föreslå högre belopp än 50 kronor beaktar utskottet till fullo. Utskottet finner sig också af sådana grunder förhindradt att förorda motionärernas förslag i denna del, som i händelse af bifall till detsamma komme att öka statens kostnader utöfver hvad i propositionen beräknats med omkring 223,000 kronor om året. Emellertid håller utskottet före, att de kraf, som kommit till synes i motionen, på denna punkt böra af Riksdagen i någon mån vinna tillmötesgående. En äfven ringa ökning af de af Kungl. Maj:t föreslagna ålderstilläggen lär ej heller sakna betydelse för lärarne. Med afseende å dessa förhållanden har utskottet trott sig böra stanna vid ett belopp af 60 kronor för hvarje ålderstillägg. Den ökning i statens kostnader som komme att förorsakas genom en sådan förändring af propositionen han beräknas till omkring 90,000 kronor om året.

I fråga om ersättning som skoldistrikt, i händelse hinder eller svårighet möter för skoldistriktet att förse lärare med tjänlig i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand, skall lämna läraren öfverensstämma den kungl. propositionen och herr F. Bergs m. fl. motion, i det att bådadera utgå från ett belopp af minst 100 kronor för år. Herr Ollas A. Ericsson föreslår i sin motion den förändring med afseende å ersättningsbeloppet, att detta bestämmes till minst 50 kronor och högst 120 kronor. Men dessutom ifrågasättes i sistnämnda motion en sådan afvikelse i hittills gällande grundsatser för statens bidrag till lärarnes aflöning att skoldistriktet skall äga att bekomma bidrag af statsmedel för bostads- och vedbrandsförmåner eller däremot svarande ersättning. Statsbidraget tänker sig motionären skola blifva minst 33 kronor 33 öre och högst 80 kronor. Med hänsyn härtill föreslår han också, att Riksdagen ville besluta att under

Ersättning för
bostad och
vedbrand.

riksstatens åttonde hufvudtitel uppföra ett förslagsanslag å 500,000-kronor till bidrag åt skoldistrikt för lämnad tjänlig bostad och nödig vedbrand eller kontant ersättning därför åt småskolelärare.

Hvad först beträffa det af herr Ollas A. Ericsson framställda förslaget, att ersättningen för uteblifven förmån af bostad och vedbrand in natura skall utgå med minst 50 kronor och högst 120 kronor har utskottet icke kunnat finna, att de skäl, som af motionären blifvit förebragta för en sådan anordning, äro öfvertygande med afseende å dess lämplighet och rättvisa. Det af motionären föreslagna minimibeloppet är i regel för lågt, och att i lag fastställa ett maximibelopp kan ej vara lämpligt. Mot den minimisiffrå, som af Kungl. Maj:t föreslagits, har utskottet intet att erinra.

Genom ett bifall till herr Ericssons förslag att staten skulle öfvertaga en del af den kostnad, som föranledes af förmånen af bostad och vedbrand, skulle man komma att frångå den i afseende å skolväsendet hittills tillämpade, enligt utskottets mening, fullt riktiga principen, att staten icke bör äga någon byggnadsskyldighet. Utskottet kan för den skull ej heller biträda motionen i denna del.

Oexaminerade
lärarinnor.

Beträffande s. k. oexaminerade småskollärarinnor, d. v. s. sådana som icke i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller enligt § 6 i kungörelsen den 5 juni 1885 inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenkap af biträdande lärare, föreslås i den kungl. propositionen att såsom villkor för erhållande af statsbidrag till deras aflönande skall föreskrifvas förutom förmånen af bostad och vedbrand eller stadgad ersättning därför en aflöning af minst 450 kronor. I herr F. Bergs m. fl. motion föreslås en ökning af sistnämnda belopp till 550 kronor.

I likhet med chefen för ecklesiastikdepartementet finner utskottet det icke vara motiveradt, att dessa lärarinnor med lägre kompetens men med lätt tillfälle att, där de besitta erforderliga kunskaper och duglighet, skaffa sig full kompetens i aflöningshänseende fullständigt likställas med i vanlig ordning examinerade lärarinnor. Däremot synes det utskottet rimligt, att det belopp, som bestämmes såsom grundlön för de examinerade lärarinnorna, nämligen 500 kronor, i regel jämväl tillerkännes de oexaminerade. I likhet med motionärerna anser utskottet dock att denna förmån bör tillkomma allenast sådana oexaminerade lärarinnor som blifvit antagna till befattning som lärarinna före den 1 januari 1908.

Därest oexaminerad lärarinna, som icke antagits före sistnämnda dag, tillfälligtvis bestrider befattning och därtill befinnes duglig samt omständigheterna äro sådana, att examinerad lärarinna icke kunnat erhållas, anser

utskottet emellertid skäligt, att kommunen kommer i åtnjutande af statsbidrag, som i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag bör utgå med 300 kronor.

Utskottets förslag angående de oexaminerade lärarinnornas aflöning betingar en ökning i statsutgifterna af omkring 14,500 kronor utöfver Kungl. Maj:ts förslag.

I fråga om proportionen mellan lönesatserna och statsbidraget råder ^{Statsbidraget.} full öfverensstämmelse mellan propositionen samt herr Bergs och hans medmotionärens motion, i det att bådadera utgå från att det senare i likhet med hvad nu är fallet såväl i fråga om folkskolelärare som småskolelärare skall utgöra två tredjedelar af lönen. Bibehållandet af den hittills gällande principen jämväl i fråga om de nya lönesatserna föranleder ingen erinran från utskottets sida. Hvilken ökning af statsutgifterna för småskoleväsendet detta förhållande med de af utskottet ifrågasatta lönerna kommer att medföra på de särskilda posterna i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag, är redan af utskottet framhållet. Denna ökning belöper sig i sin helhet till i rundt tal 106,000 kronor. Då den förhöjning i statsutgifter, som den af Kungl. Maj:t föreslagna lönerregleringen skulle komma att medföra, beräknas till i rundt tal 1,200,000 kronor, skulle alltså en lönerreglering med de af utskottet ifrågasatta lönesatserna medföra en ökning af nu utgående statsbidrag som med hänsyn därtill att sistnämnda tal är afrundadt nedåt lämpligen kan sättas till 1,306,000 kronor.

Till förtydligande af de sålunda gjorda beräkningarna meddelas följande tablå öfver den ökning i statsutgifterna för folkskoleväsendet, som utskottets förslag kommer att medföra:

bidrag till aflöning af 3,322 lärarinnor à kronor 100: — kronor	332,200: —
» » » » 1,918 » » 140: — »	268,520: —
» » » » 1,453 » » 146: 67 »	213,106: 67
» » » » 2,866 » » 153: 33 »	439,453: 33
» » » » 400 » » 133: 33 »	53,333: 33
Summa kronor 1,306,613: 33	

Den ökning af kommunernas utgifter för skolväsendet, som den af Kungl. Maj:t föreslagna lönerregleringen skulle orsaka och som uppgår sammanlagdt till omkring 600,000 kronor, kommer genom utskottets förslag att stiga till omkring 650,000 kronor.

Aflöningen till s. k. sjukvikarier har af Kungl. Maj:t blifvit föreslagen ^{Aflöningen till sjukvikarier.} till 450 kronor för den händelse att vikarien är examinerad samt till 400 kronor om vikarien är oexaminerad. Herr F. Berg och medmotionärer ifrågasätta i förra fallet 550 kronor och i det senare 500 kronor. Att, såsom motionärerna föreslagit i fråga om examinerade vikarier, bestämma

vikarieaflöningen till samma belopp som grundlönen för examinerad ordinarie lärarinna vore att frångå den i afscende å tjänstebefattningar i allmänhet gällande grundsatsen, att vikariens ersättning skall utgå med endast en del af den ordinarie tjänst innehafvarens aflöning. Ett sådant afsteg från denna grundsats, hvilken gäller bland annat för folkskolelärarepersonalen, anser utskottet icke tillrådligt. Utskottet finner det af Kungl. Maj:t på denna punkt föreslagna beloppet, 450 kronor, väl afvägdt och förordar förty bifall till propositionen i denna del.

I fråga om de oexaminerade vikarierande hafva jämväl motionärerna ansett, att aflöningen bör sättas lägre än för examinerade vikarier. Utskottet anser denna princip naturlig och ansluter sig vid sådant förhållande äfven i denna del till Kungl. Maj:ts förslag.

De vid
landstings-
seminarierna
anställda
småskole-
lärarinornas
aflöning.

Chefen för ecklesiastikdepartementet har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet anmärkt, att lärare och lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltaga, inrättadt seminarium för bildande af lärare och lärarinnor vid småskola böra, i den mån de affagt småskolelärareexamen eller pröfvats af folkskoleinspektör enligt kungl. kungörelsen den 5 juni 1885, få sina aflöningar höjda i likhet med småskolepersonalen. Utskottet, som ansluter sig till detta uttalande, utgår alltså från att dessa lärare komma att åtnjuta lön med 500 kronor jämte tre ålderstillägg å 60 kronor efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Med förutsättning af samma grundlön samt ålderstillägg för hvarje gång af 50 kronor beräknas i propositionen, att statsbidraget till ifrågavarande lärares aflöning skulle ökas med 3,033 kronor 26 öre. Utgår man såsom utskottet från tre ålderstillägg å 60 kronor hvarterdera måste sistnämnda belopp ökas med omkring 280 kronor. Detta förhållande torde emellertid icke behöfva föranleda någon ändring i propositionens förslag om ökning med 6,000 kronor af förslagsanslaget: bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskolelärares och småskolelärarinnors bildande.

Sjukvikarier för här ifrågavarande lärare och lärarinnor böra, såsom departementschefen framhållit, naturligtvis erhålla höjd aflöning i likhet med småskolepersonalens sjukvikarier. Med hänvisning till hvad utskottet anfört rörande aflöning af sjukvikarier för lärare vid småskolorna finner utskottet sig kunna instämma i hvad som i propositionen anförts jämväl i förevarande punkt.

Pensions-
frågan.

Den nu ifrågasatta löneförbättringen för småskolepersonalen lärare, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, böra åtföljas af en höjning i ålderdomsunderstödsbeloppen för samma personal. Det nuvarande ålderdomsunderstödet utgår antingen som helt eller afkortadt. Helt ålderdomsunderstöd uppgår till 250 kronor, afkortadt till växlande lägre belopp beroende på

vederbörandes ålder och tjänstår m. m., lägst till 115 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär en icke oväsentlig ökning af de nu fastställda beloppen. Gränobeloppen utgöras enligt detsamma af högst 450 kronor (helt understöd) och 205 kronor (lägsta afkortade understöd). Någon förändring af Kungl. Maj:ts förslag härutinnan har icke af någon motionär påyrkats. Fastmera hafva herr Berg och medmotionärer uttryckligen anslutit sig till propositionen på denna punkt, äfven om motionärerna förklarar sig helst hafva sett, att förslag blifvit af Kungl. Maj:t framlagdt till omdaning af småskolelärarinnornas ålderdomsunderstödsanstalt enligt grunder likartade med de för folkskollärares pensionsinrättning gällande. Utskottet finner jämväl den af Kungl. Maj:t föreslagna anordningen i fråga om ålderdomsunderstöden vara till fullo motiverad. Understödsbeloppen äro väl och i hvarje fall bättre afvägda efter nu rådande lefnadskostnader och den viktiga uppgift, som ålegat understödstagarne, än hvad som är fallet med de nu fastställda understöden. Att i fråga om understöden fortfarande fasthålla vid den hittills i det stora hela tillämpade principen, att detsamma skola utgöra hälften af slutlönen, anser utskottet med hänsyn till ofvannämnda förhållanden icke böra komma i fråga. Bibehålles denna grundsats, skulle helt understöd komma att utgå med 340 kronor, under förutsättning att utskottets förslag vinner Riksdagens bifall. Detta belopp kan endast i ringa grad anses svara mot nuvarande lefnadskostnader. Att såsom hittills en olikhet måste förefinnas i understöden för lärare med olika ålder och tjänstgöringstid, anser utskottet själfallet. Utskottet har alltså icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag rörande ålderdomsunderstöd åt småskolelärarepersonalen, utan finner sig böra tillstyrka bifall till detsamma.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa:

att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition och herr Bergs m. fl:s motion, n:o 224, samt med afslag å herr Ericssons motion, n:o 217, måtte

ej mindre medgifva:

dels vidtagande af sådana ändringar i fråga om aflöningsförhållandena för de i § 2 af kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900 omnämnda lärare, att sådan lärare skall i årlig begynnelselön åtnjuta minst 500 kronor samt tre ålderstillägg å 60 kronor hvarterda, det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oför-

vitlig tjänstgöring efter undergången stadgad pröfning, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde tjänståret gått till ända;

dels att, om hinder eller svårighet möter för skoldistrikt att förse sådan lärare med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand, skoldistrikt skall lämna honom i ersättning för nämnda förmåner minst 100 kronor för år;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om statsbidrag till aflönande af vissa lärare, följande bestämmelser må blifva gällande:

1. Till aflönande af lärare, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare, blifvit behörigen antagen till lärare vid någon af förenämnda skolor, och som i årlig lön åtnjuta, utom föreskrifna förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst 500 kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning före den 1 januari 1908 behörigen antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst 500 kronor, äger skoldistriktet att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af 333 kronor 33 öre, dock under de i § 2 mom. 1 af kungörelsen angående statsbidrag till aflönande af lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, sådant detta mom. lyder i kungörelsen den 10 juni 1904, angifna vilkor.

2. Därest vid någon af de i punkt 1 omförmälda skolor anställd lärare, som undergått sådan pröfning, hvarom i samma punkt nämnts, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt fem tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 560 kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner

eller ersättning därför, äger skoldistriktet erhålla statsbidrag med 373 kronor 33 öre.

3. Har sådan lärare, hvarom i punkt 2 är nämndt, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt tio tjänstår, och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 620 kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med 413 kronor 33 öre.

4. Om sådan lärare, hvarom i punkter 2 och 3 sägs, oförvitligt tjänstgjort under tillhoppa femton tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 680 kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med 453 kronor 33 öre,

dels att, utan hinder af bestämmelsen i föregående moment om statsbidrag endast för sådan oexaminerad lärare, som blifvit anställd före den 1 januari 1908, statsbidrag med 300 kronor för år räknadt må utbe-
kommas i det fall, att sådan lärartjänst, som omförmåles i föregående moment, punkt 1, vid förfall för tjänst-
innehafvaren eller vid inträffad ledighet måst tillfälligtvis uppehållas af lärare, som icke aflagt sådan pröfning, som i samma punkt omnämnes, såvida folkskoleinspektören vitsordar att vederbörligen examinerad lärare ej kunnat erhållas, att den antagne befunnits duglig och att i årlig lön utgått utom föreskrifna förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst 450 kronor,

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare under tjänstledighet på grund af sjukdom, följande bestämmelser må blifva gällande:

Då biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuta tjänstledighet och vid småskoleseminarium examinerad eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, af folkskoleinspektör pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet

minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode efter minst fyrahundra-femtio kronor för åtta månaders undervisningstid eller femtiosex kronor tjugufem öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till trettio dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

Har i fall, som här omförmäles, oexaminerad vikarie förordnats, skall denne åtnjuta arfvode efter minst fyrahundra kronor för åtta månaders undervisningstid eller femtio kronor för läsmånad och i öfrigt enahanda förmåner, som nyss är sagdt;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt småskoleseminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom, må blifva gällande enahanda bestämmelser, som ofvan föreslagits i fråga om vikarier för biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom;

dels ock sådan förhöjning af de understödsbelopp, hvilka efter utgången af år 1908 beviljas från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt,

att beloppet af helt understöd utgör 450 kronor för år;

att det årliga understödsbelopp, hvilket tillkommer lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880, uppnått en lefnadsålder af minst 55 år samt tjänstgjort minst 20 år, och för hvilken summan af lefnads- och tjänstår uppgår till minst 80, utgör 300 kronor;

att, om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör anses på grund af försvagad hälsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjänst, äro, efter uppnådda 25 tjänstår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, berättigade att, då han eller hon om understöd gör ansök-

ning, efter afgång från tjänsten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,	
som fyllt 45 år	205 kronor
» » 46 »	220 »
» » 47 »	240 »
» » 48 »	255 »
» » 49 »	275 »
b) lärare eller lärarinna,	
som fyllt 50 år	300 kronor
» » 51 »	325 »
» » 52 »	350 »
» » 53 »	380 »
» » 54 »	415 »

att det afkortade årliga understöd, hvilket tillkommer lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 samt, efter uppnådd lefnadsålder af minst 55 år och tjänstgöringstid af minst 20 år, af förutnämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sköta sin tjänst, utgör, om summan af lefnads- och tjänstår uppgår till

75 år	205 kronor
76 »	220 »
77 »	240 »
78 »	255 »
79 »	275 »

samt att det årliga understöd, till hvilket den lärare eller lärarinna är berättigad, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänstår, men, sedan han ellor hon tjänstgjort minst 15 år, genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, utgör 205 kronor;

än äfven öka

dels det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 1,306,000 kronor, eller från 8,150,000 kronor till 9,456,000 kronor;

dels det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med

21,000 kronor, eller från 125,000 kronor till 146,000 kronor;

dets ock det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och småskollärarynnors bildande med 6,000 kronor, eller från 20,000 kronor till 26,000 kronor.

Stockholm den 10 mars 1908.

På det sammansatta utskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer

mot motiveringen:

af herr *Hammarlund* mot vissa delar af densamma; och

af herr *Lindhagen*, som anført:

»Inom utskottet har jag påyrkat bifall till den af herr Berg m. fl. afgifna motionen, hvilken blifvit äfven af mig undertecknad. Men då en allmän uppfattning inom utskottet gjorde sig gällande, att utskottets enhälliga biträdande af den kompromiss, som innefattas i dess nu aflåtna betänkande, utgjorde en sannolik förutsättning för att vid denna riksdag *något* skulle kunna vinnas i motionens syfte, har jag böjt mig för en dylik uppfattning. Det är på detta skäl och ej på den af utskottet i alltför uppenbar strid mot min mening affattade motivering, som jag biträdt utskottets hemställan, äfven såvidt den innefattar afstyrkande af motionen.»